

Anna-Liisa Falén v. Pyykkö

Lapsuuteni
50-luvun
Pohjois-Härmälässä

HAKEMISTO

Karjalan kunnailla.....	5
Kotiväki.....	8
Kiitos lapsuuskodille.....	9
Lapsuuskotini	11
Isä ja äiti	13
Entisajan elämää	15
Kesällä kerran	16
Äiti huolehtii	18
Mummon askareet.....	20
Lapsi sairastaa.....	21
Äiti sairastui	22
Kodin turva ja lämpö.....	23
Päiväperho.....	24
Kotisauna	25
Sunnuntai	27
Kukkaloistoa	28
Mummon kirkkomatka.....	31
Lapsuuden leikit.....	33
Kevät ja kesäkuu	34
Lapsen askareet.....	35
Vanhemmat neuvoo	36
Lapsen mietteitä	37
Rukoukset	38
Aamurukous.....	39
Ruoka-ajat ja ruoat.....	40
Minun murteeni.....	41
Mummoni.....	42
Mummoko kaupunkiin.....	43
Hertta ja Heluna	44
Monet herkut.....	45
Makuelämys.....	46
Heinäpellolla	47
Isä yllättää	48
Kesävieraita.....	49
Koulussa.....	52
Talvitunnelmia	53
Lähellä luontoa.....	54
Ruokien säilytys ja säilöntä.....	55
Eläinten kutsumahuudot.....	56
Äidin lapsuudenkotiin	57
Jouluna	58
Postireissu	60
Naapuriapu	61
Isä osallistuu.....	62
Heikki-setä	63
Sputnik	64
Valot.....	65

Peni	66
Kummitätini	68
Ukki.....	69
Aamuhäätys	70
Lepakko.....	71
Tatu	73
Radio	74
Yksinkertaista elämää	75
Isänmaani	76
Polkupyörät ja kellot	77
Oppikouluunko?	78
Lääkäriinkö?.....	79
Hammaslääkäriinkö?.....	80
Lehdet.....	81
Pupuvaari-Pitkäkorva.....	82
Äitienpäiväjuhla	85
Muistoja koulusta	86
Huolia.....	88
Mummolle äitienpäiväkortti.....	89
Pieni koululainen.....	90
Pikku-Tuula.....	91
”Kielletty hedelmä”.....	92
Isosisko	93
Heinänuha	95
Leikit	96
Mummon omaa ja mummo osaa.....	97
Kunnianhimoni vaatii.....	98
Siemenperunat.....	99
Aitta.....	100
Kesällä.....	101
Liharuokaa	102
Seinäpallopeti.....	103
Herkkuja.....	104
”Kahvinpavut”	105
Lapsena	106
Uuden rakentaminen	107
Tupa kaunistuu	108
Heluna poikii.....	109
Nöpö, Töpö ja Mökö.....	110
Pikkuveli sairaalaan	111
”Elävät kuvat”	112
Leikit, lorut ja laulut.....	113
Taljaa ja karvaa	116
Koulun joulujuhla	117
Sananlaskut	118
Kynäpetit.....	119
Ukko ja Akka	121
Voimasanat.....	122
Kirkkoon	123
Mummon lähtö.....	124

Yllätyksiä	126
Työtä riittää.....	127
Äidin ”sisin”	128
Lapsuuden loppu.....	130
Pienet enkelit.....	131
Koti muistoissa.....	132
Saarivaaran koteja.....	133

Karjalan kunnailla

kirj. Valter Juva

Jo Karjalan kunnailla lehtii puu.
Jo Karjalan koivikot tuuhettuu.
Käki kukkuu siellä ja kevät on.
Vie sinne mun kaihoni pohjaton.
Mä tunnen vaaras ja vuoristovyös
ja kaskies sauhut ja uinuvat yös
ja synkkäin metsies aarniopuut
ja siintävät salmes ja vuonojen suut.
Siell' usein matkani määrätöin
läpi metsien kulki ja närekköin.
Minä seisoin vaaroilla paljain päin,
missä Karjalan kauniin eessäin näin.

Matti-veli ja minä

Kotini

Kotiväki

Lieksan Saarivaarassa lapsuutein vietin.
Sukua toisilleen taisi koko kyläjäs
melkein olla, nyt sitä mietin.
Esittelen tässä meidän kotiväen.
Sinäkin sitten kaiken paremmin näet.

Pyykkö Matti Nikolai, perheen isä.
Sitä seuraa vielä seuraava lisä.
Äitini Elma, Juuan Ahmovaaran Turusia.
Mummoni Anna-Riitta, Pankajärven Tolvasia.

Siskoni Hilikka, veljeni Matti.
Siinäpä meidän perhesakki.
Lisäksi Anna-Liisa asusti siellä.
Sehän on nimeni, en sitä kiellä.

Mummo, äiti, minä, isä ja Hilikka

Kiitos lapsuuskodille

Runoni muistoja on lapsuudesta.
Tuosta ajasta kaikkein kauneimmasta.
Ne on kiitokset kodista turvaisasta ja
tapahtumista, jotka kohtasivat pientä lasta.

Runoillani isää, äitiä, mummoa kiitän.
Sukupolvien ketjuun heidät ja itseni liitän.
Nurkumatta he osansa kantoivat.
Oman kortensa kekoon isänmaan rakentamisessa antoivat.

Unhoittaa emme saa menneitten polvien arvokasta työtä.
Itsensä unohtaen perheensä eteen puurtivat,
kunpa onni olisi myötä...
Maan hiljaisten, tavallisten maalaisten
elämää runoissani kuvaan.
Muistojeni jakamiseen saat minulta erikoisluvan.

Kuin videonauhan muistoni pysäytän.
Siihen jään. Kaiken uudelleen koen ja tunnelmalla täytän.
Pienen tyttösen silmin saan elämäni kelata.
Avoimin mielin uudelleen lapsuuteeni palata.

Eikös perhe ole yhteiskunnan sydän ja perusta?
Sen hyvinvointia kaikin tavoin tuettava,
siinä riittäisi monille ajattelemista.
Että koti olisi kaikille se paras paikka,
jonne hyvä tulla, muualla sortavat vaikka.

Kolin vaarat kotipihalta nähtynä.

Lapsuuskotini

On juureni Pohjois-Karjalasta,
Tuolta laulun ja soiton kultamaasta.
Miten kauniit on vaarat ja järven sinet.
Et vertaistaan löydä, vaikka minne menet

Oli lapsuuskotini vaaran laella.
tuolla kaukana Saarivaaran mailla.
Siellä äiti, isä ja mummo kulta.
Lisäksi sisko, veli ja eläimiä monta.

Kotini pieni oli koivikossa.
Sinne osaisin tuossa tuokiossa.
Kaukana siinsivät Kolin vaarat.
Näin Pielisen välkkyvät vedet ja metsät laajat.

Kotimökki oli maalattu keltaiseksi.
Lämmin tila tehty tuvan ja huoneen suuruiseksi.
Eteistä porstuaksi, ruokakomeroa kontuuriksi kutsuttiin.
Kymmenen hehtaarin tila KOTIRINTEEKSI nimettiin.

Äiti ja isä

Isä ja äiti

Isä nuorena miehenä sotaan joutui,
se miehille silloin osaksi koitui.
Kun sieltä ehjänä takaisin tuli,
niin metsään kotipaikan teki.

Isä raivasi metsää ja suota kuokki,
kaivoi ojia ja kaskea poltti.
Silloin terveyttä ja intoa riitti.
Oli vapaa maa, hän siitä kiitti.

Oli vaimo hänellä pieni, soma,
josta minulle tuli äiti ikioma.
Oli elämä työtä ja taas työtä.
Tyytyväisyys ja onni tuli sen myötä.

Oli elämä yksinkertaista silloin
ja paljon töitä aamuin, päivin ja illoin.
Kun vaatimattomia, ahkeria oltiin,
niin toimeen aivan hyvin tultiin.

Ei mukavuuksia silloin ollut,
ei sähköä, eikä vesi sisälle tullut.
Pyykki pestiin käsin ja leivottiin leivät.
Kaikki tehtiin itse, koneet auttaneet eivät.

Mummo, äiti, Matti, Hilkka (edessä), Marjatta ja minä

Entisajan elämää

Erilaisia oli koneetkin silloin.
Separaattorin ääni kuului aamuin ja illoin.
Kahvipavut hienonsi kahvimylly.
Puimakoneeseen vilja ja sitten jyvät myllärin myllyyn.

Kerrma pystykirnussa kirnuttiin,
siitä voita syntyi, se suolattiin.
Hyvältä maistui kirnupiimä.
Ruissihtileipä, päälle voita ja keitto siitä.

Ruoka-ajat oli tarkat aina,
sekä arkena, että sunnuntaina.
Kaikki olivat paikalla silloin,
eivätkä saapuneet mistä ja milloin.

Pöydässä oli jokaiselle oma paikka.
”Nyt maha on täysi, koeta vaikka”.
Äidin ja mummon edessä sanottiin kiitos ja niiattiin.
Kohta taas juostiin ja leikittiin.

Kesällä kerran

Kesä tullut oli jälleen uusi.
Oli kolmas kuudetta, ehkä kello kuusi.
Äiti vauvan syntyvän aavisteli.
Onneksi ulkona oli kesäinen keli.

Särenkutu oli parhaillaan suuri.
Lannanajossa Lyyti-täti ja Pekka juuri.
Hevosen kyydissä isä äitiä Lieksaan kuskas.
Tädin matkalta mukaansa juksas.

Ei puhtaita vaatteita ehtinyt vaihtaa.
Lieksan sairaalassa taisivat tätiä kaihtaa.
Olihan vaatteissa aromi vahva ja raju.
Taisi herkemmiltä jo mennä taju.

Sitten maailmaan putkahti tyttö tämä.
Sellainen sininen, laiha ”räpäle rämä”.
Täti jaloista riiputti ja selkään hakkas.
Eikö elon merkkiä jo tulla alkas.

Jopas räkäisyn ilmoille tyttö päästää!
Ei kenenkään korvia tahdo säästää.
Ensikosketus maailmaan kylmyyttä syvää.
Jospa jatkossa oisi lämmintä hyvää.

Ennen kotiin lähtöä juhlapuku päälle pistettiin.
Sisko Anna-Liisaksi minut ristittiin.
Kastetoimituksen suorittaja Tammio oli.
Sylikummiksi sairaanhoitaja tuli.

Näin alkoi minun elon tieni.
Alussa vaikka olin kovin pieni.
Itkemään olin mestari ollut.
Yövalvomisista siitä oli äidille tullut.

Ujo, arka ja hiljainen lapsena ollut lienen.
Herkkä mieleltäni ja ”kissako vei kielen”.
Heinänuha vaivasi kesäisin silloin.
Aika terve muuten ja leikeissä viihdyin
aamuin, päivin ja illoin.

Hilkka, isä, Matti, äiti ja minä

Äiti huolehtii

Äiti lapsistaan liikaakin huolta piti.
Kylmä ei saanut vaan päästä liki.
Lapaset ja sukat oli oltava kuivat.
Uuninkolossa ne kuivaa saivat.

Päässä täytyi olla lakki ja
kiinni laitettuna takki.
Aurinko ei saanut päätä polttaa,
eikä tuuli korviin ottaa.

Tossut täytyi kesälläkin olla jalassa,
leikki pihalla tai kävi kalassa.
Talvella ”pässinpukkimat” villasukat harmaat.
Huopatossutkin laitot varmaan?

Äiti pelkää, että lapset itsensä loukkaa.
Suuriin mäkiin ei saanut mennä.
”Äläkä kesällä uimaan koukkaa”.
Sitten tuumaa, kun jostain asiasta vastaan hangataan:
”Tee niin kuin hyvä tulee, älä niin kuin neuvotaan.

Mummo

Mummon askareet

Kun äiti navetalla puuhasteli,
niin mummo sisällä askarteli.
Kouluun aamulla lapset auttoi,
evästä reppuun myöskin laittoi.

Tytöiltä letitti hiukset pitkät.
Nauhoiksi laittoi kangasluiskat.
Mutta kevätjuhla kun koululla tuli,
niin silkkinauhoin mummo hiuksemme somisteli.

Mummolla tuvassa oli oma nurkkaus.
Siihen auttaa pieni kurkkaus.
Oli siellä sänky, tuoli ja soma rukki.
Sängyn alla viel ”villakoppi”.

Lähettyvillä karstat ja neuleet monet.
Niitä silloin ei tehneet tehtaan koneet.
Iltaisin surisi mummon rukki ja
ikkunalla kaunis palsami kukki.

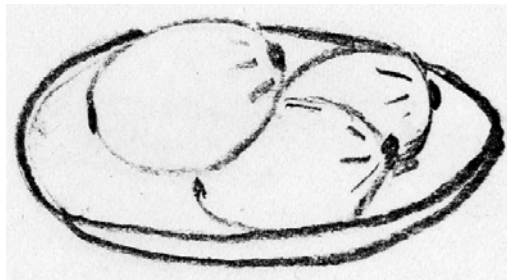
Lapsi sairastaa

Kuumetauti yllätti joskus lapsen.
Viikoksi loppui pienten kenkien kapse.
Ruoka ei maittanut, eikä keitetty vesi.
Peiton alla vain viihtyi, vaikka oli kesä.

”Äiti, tule jo minun luokse. Mulla on ikävä nyt jo juokse”.
Isä sairaalle lapselle appelsiineja osti.
Ne lapsen mielialaa kummasti nosti.

Kun lapsi sairauden vihdoin voitti ja
toipilasaika hänelle koitti.
Vatsa oli kovalla, eikä pystyssä pysyis.
Oli oli kuin leijuis, jos joku sitä kysyis.

Takkuhiukset mummo paloöljyn kanssa selvitteli.
Sitten pesi, kampas ja letitteli.
Laihtunut ja kalpea lapsi oli,
mutta pian taas juoksi ja naureskeli.

Äiti sairastui

Talvi-ilta, ulkona pakkanen paukkaa.
Sisällä lämmin , iltapalaa perhe haukkaa.
Mitä äiti? Mikä äidille tuli? Miksi kädellä
naamansa peittää,
myöskin syömisen kesken heittää?

Nyt esiliina on jo äidin suulla.
Näen, kun verta paljon on alkanut nenästä tulla.
Ei auta, vaikka kylmällä vesipyyhkeellä
painaa ja pyyhkii.
Lapset hädissään hiljaa katsoo ja nyyhkii.

Kylmän kirveenkin äiti pään allensa tyynylle laittaa.
Eiköhän veri ala hyytyä, sehän kylmyyttä kaihtaa.
Mutta ei, sitä jo suuhunkin juoksee.
Nyt isä kutsuu lapset luokseen.

”Lähtekää kiireesti koululle opettajaa hakemaan.
Autolla sairaalaan äitiä kускаamaan”.
Kylän ainoa autohan on opettajalla.
Puhelintakaan ei koko kylällä saatavilla!

Kilometri matkaa, kuutamoyössä,
veljeni kera hiihdän, huoli ja hätä sydämissä.
Onneksi ajoissa äiti hoitoon saatiin,
Sairaalaan jätävä on, näin lääkäri vaatii.

Katkennut verisuoni heti poltetaan.
Näin verenvuoto kerralla estetään.
Isän mukana kirjeillä lapset äitiä muistaa.
Kertovat, kuinka kotilelämä ilman äitiä luistaa.

Vieläkin muistan sen onnen hetken.
Tiesin päättyneen äidin ” sairaalaretken”.
Koulusta tulen, ikkunasta rakkaan äitini nään.
Miten kallis hän onkaan, taas tunnen tään.

Kodin turva ja lämpö

Hetekassa äiti, isä, keskellä pikkuveljeni nukkuu.
Minä siskoni kera puusängyssä ”lasken lampaitten lukkuu”.
Samassa huoneessa kaikilla nukkumapaikka.
Paitsi mummolla tuvassa, muistathan vaikka?

Uudet kullankeltaiset oljet on patja saanut.
Suojakseen vaaleista kuteista kudotun raanun.
Tyynyt täytteinä höyhen tai vaatesilppu.
Kellä peittona huopa, kellä vanutäkki vilkkuu.

Kylmäksi pakkasaamuna huoneet käyneet.
Peiton alla lapset pukee äidin lämmittämät päivävaatteet.
Saa aurinko akkunan jääkukkiin kultahohteen.

Suuret koivuhalot uuniin, niihin tuli tuikkaa.
Ne räiskyy, loimuu. Savu piipusta suihkaa.
Kekäleiksi muuttuneet puut hiilihangolla hellarinkien alle
kohisemaan.
Sitten lehmien perunat ja jauhot pataan porisemaan.

Kostealla luudalla uuni pestään.
Valmiiksi leivotut leivät leipälapiolla sissään.
On lämpöä, tuoksua nyt sisällä täällä.
Ei haittaa, vaikka pakkanen paukkaa talvisäällä.

Päiväperho

Nykyään myymälät toinen toistaan
kauniimpia tyttösten hameita pursuu
eihän se ketään haittaa.
Mutta ennenkään ei tarvinnut äitienpäivä-
Kevät-, tai joulujuhlassa vastenmielisiä
vaatteita päällensä laittaa.

Miten olikaan kauniita kankaat, joita
isä Lieksasta osti,
samalla kertaa, kun toi kylälle postin.
Kankaissa pientä, suurta ja värikästä kukkaa.
Oli silkkiä, pumpulia tai ”villanukkaa”.

Yksilöllistä palvelua silloin sain,
kun kangaspinkka kainalossa ompelijaa hain.
Laila-täti monta mallikirjaa eteeni toi.
Niistä mieleisimmän mallin leninkiini valikoin.

Erityisesti mieleeni jäänyt on nyppypintainen,
vaalea ihana puku.
”Pussihihat”, vyötäröruusetit, pikkukukkien määrätön luku.
Kuin päiväperho on tyttönen pieni.
Ei huolia hällä, vaan iloinen mieli.

Kotisauna

Oli mummolla saunalle tuoksuva takki,
sellainen ruskea, miltei kuin anorakki.
Sen hän päällensä lauantaisin puki ja
kauemmaksi laittoi rukiin.

Hiljakseen saunaa alkoi lämmitellä.
Sinne saimme illalla sitten mennä.
Puhdistui saunassa keho sekä mieli.
Hyvä olo ja raukeus siitä kieli.

Oli juhlan tuntua aina silloin,
puhtaissa vaatteissa lauantai-illoin.
Saunakahvit ja tuore pulla,
Voisko suurempaa onnea vielä olla?

Sunnuntai

Sunnuntaisin mummon rukkikin lepäsi,
kun perhe pyhäpäivään heräsi.
Vain pakolliset työt silloin tehtiin
ja ”pyhään” kaikki halusi ehtii.

Radiosta tuli virret monet ja
samalla kuultiin papin puheet.
Joka sunnuntai oli juhla pieni.
Harras oli myös lapsen mieli.

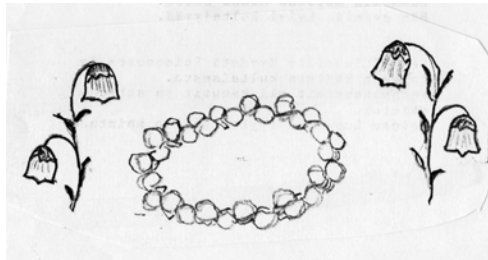
Pyhäkouluun aina kesäisin asteltiin.
Ahon laidalta marjoja matkalla maisteltiin.
Lämmöllä muistan Mikko-setää.
Hän syömiin kylvi kultajyvää.

Kertoi lapsille Hyvästä Paimenesta ja
taivaan kodista kultaisesta.
Kesäsunnuntait oli kauniit ja aurinko paistoi.
Saimme Luojan hyvyyttä paljon maistaa.

Kukkaloistoa

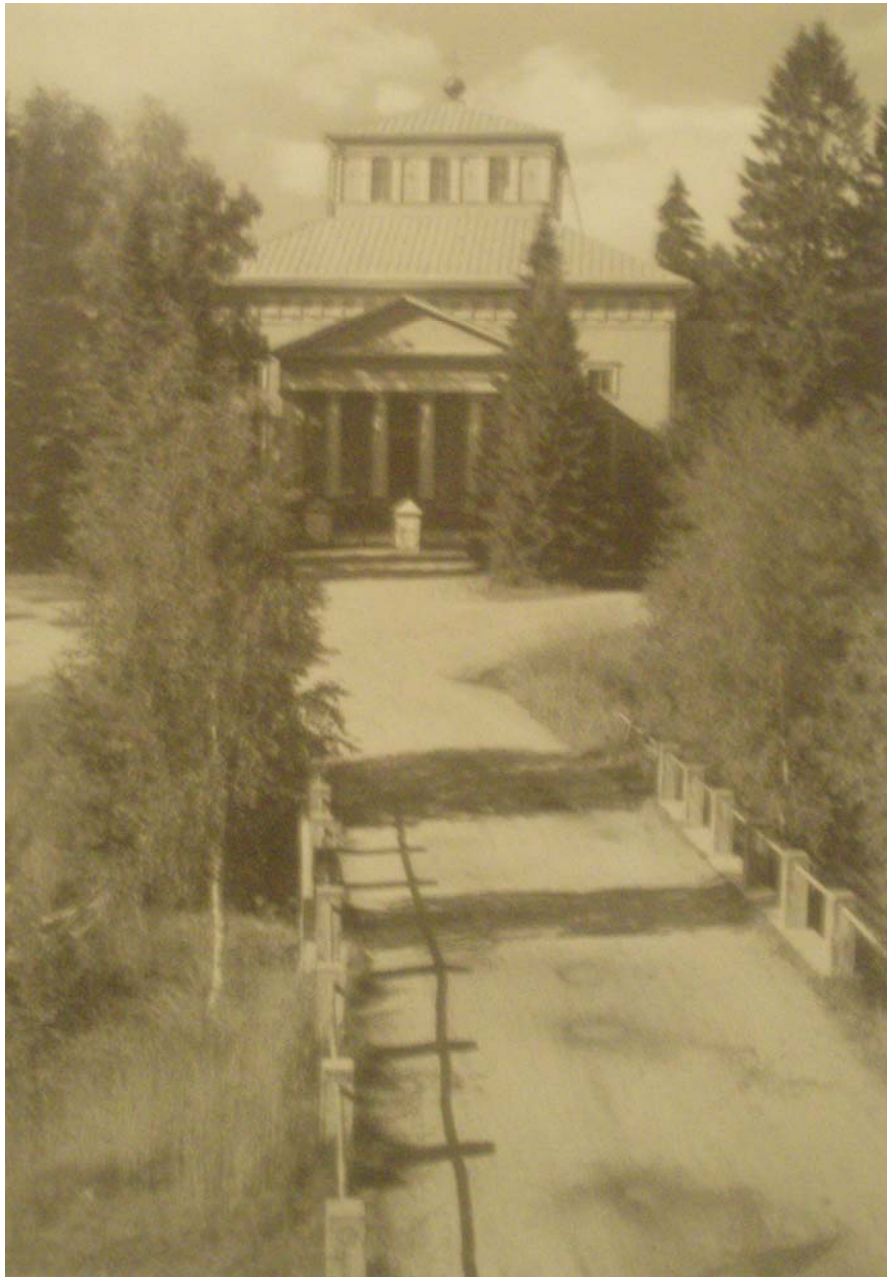
Tulkaa katsomaan miten kauniina
piha loistaa!
Kukkasiin aurinko väriänsä toistaa.
Miten pehmeitä on nuo kultaiset pallot.
Varo, älä vain niitä tallo!

Äidille niitä tahdon taittaa ja
hiuksilleni kukkaseppeleen laittaa.
Kissakin kesäniityllä kellistelee ja
kissankello sen korvassa helistelee.

Lilja, minä ja Hilikka

Lieksan kirkko

Mummon kirkkomatka

Pitkä oli matka, jos kirkkoon tahtoi.
Autot ei kulkeneet, minkäs sille mahtoi.
Radiosta kuunneltiin Jumalan sanaa.
Silti kirkolle mieli joskus halaa.

Rukouspäivänä heinäkuussa oli mummon kirkkopyhä.
Sinne täytyi vanhanakin päästä yhä.
Pyörteelässä oli Lieksassa kortteeripaikka.
Edellispäivä oli sinne menon ”aikkaa”.

Parhaat vaatteet mummo päälle laittoi.
Hevoskyydissä matka hyvin taittui.
Kesäinen päivä kaunein ja mieli hartain.
Kirkkomatka oli vuodessa se kaikkein parhain.

Urut mahtavina kirkossa pauhaa.
Virret kaikaa, sieluun tuo rauhaa.
Pieni mummo rukoukseen päänsä painaa.
Ehtoollisesta saa evästä matkan vaivaan.

Juhlamielen mukanaan kotiinkin toi.
Mielessä vieläkin kirkonkellot hänellä soi.
Arkea kevyempi on taas jatkaa.
Samalla muistella kesäistä kirkkomatkaa.

Matti, minä, Hilikka, naapurin Lilja-serkku ja kesävieras Marjatta-serkku.

Lapsuuden leikit

Missä lapsen parempi kasvaa ja olla,
kuin maaseudun rauhassa kotosalla.
Siellä leikkiä kera siskon ja veikan.
Nyt ymmärrän paremmin tämänkin seikan.

Se elämälle antoi parhaat eväät,
kun turvan ja hoivan sai, oli talvi taikka kevät.
Vaikka metsäteitä ja polkuja juokset,
milloin vain pääset äidin luokse.

Tunnetkos Päivikin, Aslakin, Antero-herran?
Minun rakkaita nukkeja olivat kerran.
Joka päivä niillä me leikittiin
ja välillä palloa pelattiin.

Hypättiin ruudut, narut ja ramppalaudat.
Juostiin hipat ja haettiin piilopaikat.
Eikä ikävä silloin koskaan tullut,
Vaikkei televisiotakaan ollut.

Kevät ja kesäkuu

Mitä ihmettä nyt, mikä on tuo ääni?
Tuntuu kuin helkkyisi koko lääni!
Kevätorkesterissa nyt linnut laulaa.
Koko metsä soi ja koskikin pauhaa!

Näitä ääniä keväisin kaipaen.
Mitä kaikkea silloin lapsena sainkaan.
Kun kesä sitten vihdoinkin tuli ja
korkeat hanget vedeksi sulii.

Isä iloisin mielin verkot olalle otti
ja suunnisti kotijärveä kohti-
Koko kesän hän näin kalasteli
ja perheelle ruoan järjesteli.

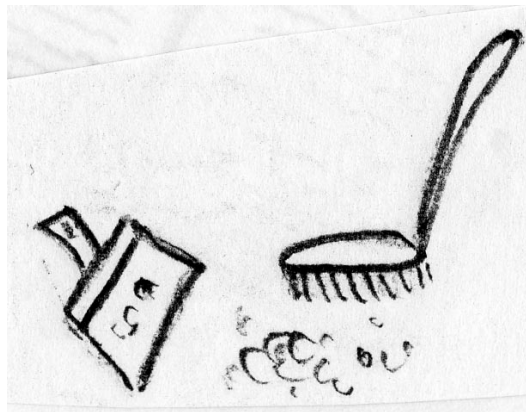
Lapsetkin pääsivät joskus mukaan.
Niihin muistoja ei vie minulta kukaan.
Oli tyyni ja kimalsi järven pinta.
Linnut lauloivat ja lämmin oli kesäilta.

Lapsen askareet

Pientä askareta leikin lomassa lapsilta vaadittiin.
Lattioita lakaistiin ja lauantaisin märkäluutulla pyyhittiin.
Astioita pestiin, perunoita lehmille pilkottiin.

Kasvimaalta rikkaruohoja kitkettiin.
Lampaille lehtikirppuihin oksia taitettiin.
Haravahommiin heinä- ja viljapellolle tultiin.
Puintipäivinä koulusta poies oltiin.

Perunannostolomaa syksyisin lapsille annettiin.
Puolukoitakin silloin metsästä poimittiin
ja kotiin kannettiin.
Myyntiinkin liikenä monta kymmentä kiloa.
Uusista vaatteista saatiin talveksi lämpöä ja iloa.

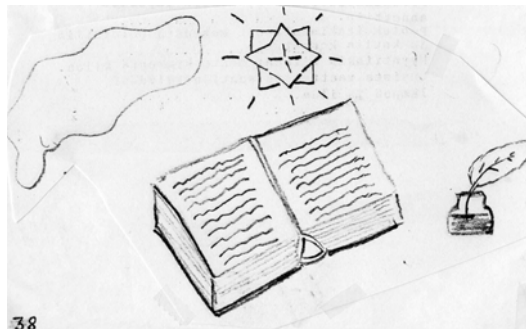

Vanhemmat neuvoo

”Männään pihhaan”: lapsena huudeltiin.
Savo-Karjalan murteella ”huasteltiin”.
Monet elämän opit kotoa annettiin.
Lapsen hyvinvoinnista huolta kannettiin.

Älä pienempiäs kiusaa, älä nimittele.
Älä rumia puhu, älä lyö, älä valehtele.
Jumala kaiken näkee ja muistiin kirjaa.
Kuulee rukouksetkin, jotka lausut hiljaa.

Vanhemmille ei saanut vastaan sanoa.
Kylään jos tahtoi mennä, täytyi lupa anoa.
Omaa äitiä ja isääkin teititeltiin.
Niin sukupolvien perinne säilytettiin.

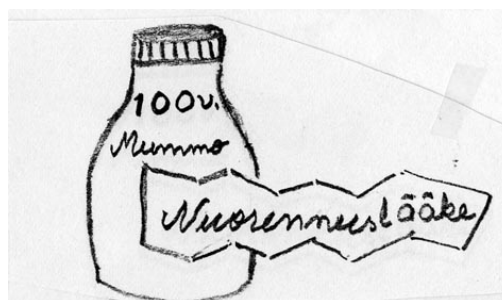
Lapsen mietteitä

”Kun maapallon loppuun, sen reunalle tullaan,
aattele siellä ei ole mitään, ei mitään, ei ilmaakaan”.
Sitä mielessä rullaan.

Eihän meiltä kukaan kuole, kun olen lapsi?
Eläähän mummo satavuotiaaksi?
Koska keksivät nuorennuslääkkeen?
Kaikkihan yhtä aikaa kuoleman näkkee?

Koskaan en kodista poies lähde.
Pelkään synnyttää lapsia kivun tähden.
Täyttäispä isä pian neljä ja viisi.
Sotaan ei tarvitsisi mennä , jos syntyy riisi.

”Äiti, kuinka lapset alkaa vatsassa kasvaa?
Kirjeenvaihdosta vai suudelmasta, äiti vastaa!”.
Äiti vain hymyilee ja päänsä kääntää.
Eläimiä tarkkailemalla täytyy itse vastaus vääntää.

Rukoukset

Äiti nukkumaan peittelee ja kehottaa:
”itsenne siunatkaa”.
Hyvää yötä ja kauniita unia samalla toivottaa.
Mieleeni muistuu seuraavat lapsuuden rukoukset.
Turvallista elää ja uskoa enkelten varjelukset.

Iltarukous:

Levolle laske luojani.
Armias ole suojani.
Jos sijaltani en nousisi,
taivaaseen ota tykösi.

Aamen.

Rakas Jeesus, siunaa meitä.
Anna meille enkeleitä.
Siivillänsä meidät peitä.
Älä meitä koskaan heitä.

Aamen.

Kotieläimet läävässä makaa,
nuo lempeät kiltit niin.
Rakas Jumala tähtein takaa
näet niittenkin vuoteisiin.
Uni rauhaisa kaikille anna.

Aamen.

Aamurukous

Rakas isä taivahan,
kiitos rauhaista yöstä.
Kiitos leikistä ja työstä,
uuden päivän alkavan.

Neuvo mua oppimaan.
Anna käytös kuuliainen,
mieli nöyrä, auttavainen.
Kaikki lahjas aikanaan.

Ota sydän pienoinen,
tänään täydemmin kuin ennen.
Aamuhetken tullen, menneen
siunaa nimeen Jeesuksen.

Aamen.

Ruoka-ajat ja ruoat

Aamukahvilla jokainen päivä alkaa.
Kymmeneltä mummo aamiaisen pöytään kantaa.
Puoliyhdeksältä päiväkahvit juodaan.
Neljältä pääruoka meillä syödään.

Seitsemältä iltakahvin aika.
Kymmeneltä Nukku-Matin taika.
Silti yhdeksältä nautitaan ”kokkelimaettoo”.
Eihän se kuule ”mittää haettoo”.

Aamiaisella ohra-, venhä-, pyhäisin riisivellii.
Perunamaito, maitolämmitys vatsaa hellii.
Leipämuruja ja voita joukkoon laitetaan.
Kylmää maitoa tai kirnupiimää päälle hörpätään.

Perunamuussia tassiksi kutsutaan.
Voisilmän kera suuhun pistellään.
Ohra- ja verimykyjä mummo tekee.
Hyvältä maistuu, sen ilmeestä näkee.

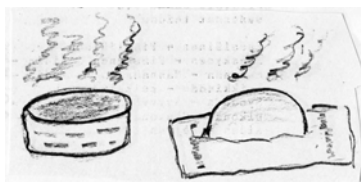
Päivällisellä liha- tai kalaruokaa.
On kastiketta, keittoa tai uunivuokaa.
Paistetusta kalasta minä tykkään.
Isä ruodot pois ottaa ja eteeni ”lykkää”.

Voita paistinpannuun, siihen ruisleipää,
päälle vähän vettä ja suolaa sirotellaan.
Leipäressu on tosiherkku.
Paistettu muna on sille ”serkku”.

Tässä lihaperunalaatikon ohjesivu:
Perunaviipaleet, riisit, siankylkisiivut.
Sipuli, pippurit, vesi ja suurusjauhot.
Näitä kerroksittain vuokaan ”kauhot”.

Päälle voita, uuniin ja pian tuoksun tunnet.
Jääsilakoista myös laatikon loihdit.
Lihaperuna- tai kalakukko.
Näitä ei osaa tehdä joka ukko.

Kaurapuuro mustikkasopan kera maistuu.
Hiilikko hiilen päällä paistuu.
Suolassa keitetyt munuais- ja maksapalat.
Harvinaista on myös talkkunan teon salat.

Minun murteeni

Savo-Karjalan murretta lapsena puhumaan totuin.
 Kirjakiellellä kuitenkin kirjoitin ja luin.
 Sanoissa vokaalit aa lausuttiin ua.
 Silti au sanottiin aa.
 Taas äi muuttui äe ja ai oli ae.

Laitankin tähän muutamat esimerkkisanat-
 Näette, mitä meilläpäin tarkoitti esim. kaapat ja saanat.

Paavo=Puavo	Kaappi=Kuappi
Saarivaara=Saarivuara	Laiva=Laeva
Vaate=Vuate	Aamu=Uamu
Päivä=Päevä	Kauppa=Kaappa
Sauna=Saana	Päivä=Päevä
Maito=Maeto	

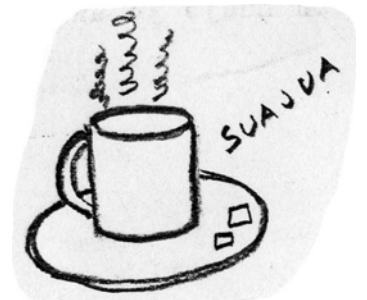
Tässä esimerkkejä lisää murteesta meidän.
 Erilaisia ehkä ne ovat sanonnat teidän.

Pääsiäinen=Piäsijäinen	Syödään=Syyvvään
Pääskynen=Piäskynen	Aidan=Aejjan
Äidin=Äitin	Ulkona=Ulukona
Mennään=Männään	Olet=Oot
Tädin=Tätin	Oudon=Ouvvon
Leikkimään=Leikkimmään	

Sana-arvoituksesta taitais käydä seuraavat sanat.
 Niin toisenmoisia ovat kuin etelän puheilmaisutavat.

Peruna=Potakka	Pesuvati=Taasa
Sisäkatto=Laepijo	Lypsyastia=Kiulu
Ämpäri=Sankko	Maitokannu=Peilari
Lapaset=Kinttaa	Suojasää=Suvi
Isoisä=Ukki	Lehmihaka=Kesanto
Vuode=Tila tai Sija	Päiväunet=Ettone
Rikkalapio=Rikkapelti	Amme=Pesusoekko
Tee=Suaju	Patja=Mantteli
Nukkumaan= Muata	Sattuu=Koskkoo
Jutella=Huastella	Paljon=Hirvveesti

Puhuttiinpa sitten kuinka vaan.
 Samoja tuntee ja tarpeet kaikilla lapsilla maan.

Mummoni

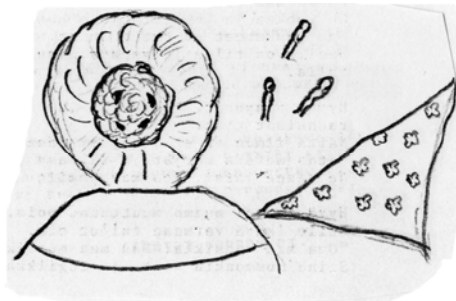
Sieluni silmillä mummoni näin.
Sängyn laidalla hän istui paljain päin.
Lämmin flanelliyöpaita vielä yllä.
Kauniit hiukset irrallaan vyötäröllä.

Hiljaa, verkkaisin vedoin hiuksiaan kampa.
Letin tekee, hiusneuloilla nutturalle salpaa.
Huivin sitten päähänsä taittaa.
Päivävaatteet pukee, esiliinankin laittaa.

Askareita tehdessään hyräilee hiljaa.
Ikkunasta katsoo kypsyvää viljaa.
Myrskyä on ollut elämän tiellä,
Seesteistä', rauhaisaa eloniltaa saa viettää vielä.

”Monta kertaa sinä velliä pistellä saat,
ennen kuin tämä ikä saavutetaan.
Onhan menossa kahdeksas kahdeksattakymmentä vuosi.
Kirjastaan Luoja jo unhottaa taisi”.

Eihän mummo sitä todella tarkoittaa voinut.
Elonpäiviä paljon vaan Luoja oli armossaan hänellä suonut.
Joka Pyhäpäivä kirjastaan lukee
Jumalan sanaa ja laulaa:
”En ymmärrä, mikä ilo, mikä kunnia,
tässä maailmassa olisi saatava.
En ymmärrä....”.

Mummoko kaupunkiin

Sanni äitiään kotiinsa houkuttelee.
Mukavuuksien pariin muuttamaan hoputtelee.
”Siellä helppoa elämä olisi Teillä.
Äiti ja mummo taas lähellä meillä”.

Mitä kaupungissa minä voisin tehdä?
Pitkäksi aika taitaisi siellä käydä.
Koko ikäni maalla kun elänyt olen.
Kuinka kaupunkilaiseksi vanhana totuttelen.

Ei mitään puutu minulta täällä.
On ruokaa ja lämmintä joka säällä.
Omat askareet on tutut mulla.
Maalla on tilaa ja vapaus mennä ja tulla.

Hyvä naapurit, koko kylä ja rauhaisat tiet.
Näitä ilman en ehkä tyytyväinen lie.
Entäs metsän marjat ja taivaan tähdet.
Ne tänne jäisi, jos kaupunkiin lähden.

Hyvä ettei mummo muuttanut pois.
Mulle ikävä varmaan tullut ois.
”Oma maa mansikka, Muu maa mustikka”.
Siinä mummonkin motto ja logiikka.

Hertta ja Heluna

Oli lehmiä meillä peräti kaksi.
Oli Hertta ja Heluna ja niillä lapsi.
Oli Hertta äidille kovin rakas.
Sitä hellästi taputti, se ammui takas.

Lapsuuskodistaan oli Hertan tuonut.
Sitä toisille jättää ei ollut voinut.
Kun kesä saapui ja kylmyys meni,
Mitäs ulkona silloin haukkui Peni?

Kesälaitumille kirmaisi lehmikarja.
Pois tieltä ämpärit ja kaikki harjat.
Lehmillä kellot kaulassa kilkatteli,
kun kahleitta vapaina ne hypähteli.

Monet herkut

Oli tunnelmallista kesäilloin,
tuli lehmät lypsylle aina silloin.
Niille makupalat äiti laittoi
ja puusta lepänoksat taittoi.

Niillä lapset karpäsiä pois hääti
ja lampaatkin jo lähellä määki.
Metsä alkoi aidan takaa,
Läheltä meidän lehmihakaa.

Saatiin metsästä herkut monenlaiset:
mustikat, puolukat, lakat ja kuuseroiset.
Talven varalle säilöttiin paljon hyvää.
Niitä syötiin arkena ja pitkin pyhää.

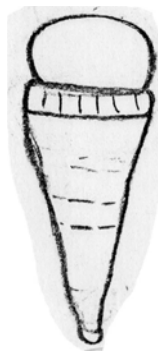

Makuelämys

Kerran kesässä pääsin Lieksaan isän mukaan.
Hevosen kyydissä ei pelkää kukaan.
Silloin aurinko paistoi taivahalta
ja elo tuntui niin huolettomalta.

Mitäs herkkua isä minulle osti,
kun ensin oli lajiteltu posti?
Vieläkin tunnen huulillani,
tuon ihanan maun kielelläni.

Miten maistuikaan hyvältä silloin ”jätski”.
Sen muisto saa kesän tuon lähemmäksi.
Ihan kyynel silmääni kostuttaa.
Nämä muistot mieltäni lämmittää.

Heinäpellolla

Heinäpellolle kiirehti koko väki.
Kuuletko, metsässä kukkuu käki?
Isä viikatteella heiniä niitti.
Siinä haravoimista lapsilla riitti.

Katso, näetkö, äidin ”essu” jo vilahtelee
ja kupposet korissa kilahtelee.
Oli tullut kahvitaun aika.
Miten hyvältä kaikki ulkona maittaa!

Isä, Matti, Hilka ja minä.

Isä yllättää

Mitä isä nyt ulkona touhuu ja hääää?
Lapsen uteliaisuudella ei ole määrää.
On isällä ilme se kaikista parhain.
Hymy huulessa, veitikka silmissä kuin varkain.

Rautakettinkiä monta metriä isällä.
Laudanpala vielä vahva on käsillä.
Mitähän näistä syntyä mahtaa?
Silmät pyöreinä lapset sitä vahtaa.

Pian selviää arvoituksen tulos.
Äitikin sen näkee, kun tulee ulos.
Miten hienon KEINUN tekikään isä.
Lasten leikeissä on nyt kiva lisä.

Ylös pilviin asti me keinutaan.
Kera tuulen yhdessä heilutaan.
Monet lorut keinuen luetaan
ja loitsut sanoiksi puetaan.

Kesävieraita

Nyt tulevat, nyt tulevat, sydän ilosta hypähti.
Auton ääni kuului ja nyt jo pihalla nähtiin.
Kesävieraita tuli kaupungista meille.
Vaattet olivat hienot ja tuoksuivat hajuveille.

Sanni-täti , Marjatta ja Martti tulivat.
Odotettuja kesäntuojia olivat.
Jälleennäkemisen iloa tunnettiin.
Käteltiin ja kuulumisia kerrottiin.

Ensin syötiin ja sitten äiti nukkumapaikat laittoi.
Pitkä matka väsytti ja unikin jo pienille maittoi.

Mutta mitä Marjatta itki ja voihki?
”Kuttaa” hän etsi ja joka paikan punki.
”Mikä sellainen ”kutta” oli?”
Lapset kysyi ja kummasteli

Sehän oli pehmoinen turvalelu.
Onneksi löytyi ja loppui jo melu.
Oli pienellä turvallista nukkua ja olla.
Olihan peukalo suussa ja poskella ”kutta”.

Hilkka, Marjatta, Lilja, minä, Martti, mummo ja Matti

Saarivaaran kansakoulun 4-7 luokat syksy 1958. Olen 4. luokalla edessä vasemmalla. Hilikka on 6. luokalla takana oikealla.

Koulussa

Kansakoulussa reippaana kuljettiin.
Talvella matka aina hiihdettiin.
Opettajana oli Kääriäisen Veikko.
Eikä kukaan halunnut olla heikko.

On vuosia kulunut paljon siitä.
Ei sormet eikä varpaat riitä.
Kun pulpetissa hiljaa istuttiin
ja innoissamme viitattiin.

Siellä opittiin tuntemaan Intia ja Kiina
Essun taskussa oli puhdas nenäliina.
Tuli tutuiksi matematiikan salat,
sekä vedessä liikkuvat pikkukalat.

Opettajaa kohtaan pelonsekainen kunnioitus oli.
Ei keskusteltu, vastattiin vain, kun kysymys tuli.
Kurissa koululapset silloin pidettiin.
Koko luokkaa yhdessä rikkeistä rangaistiin.

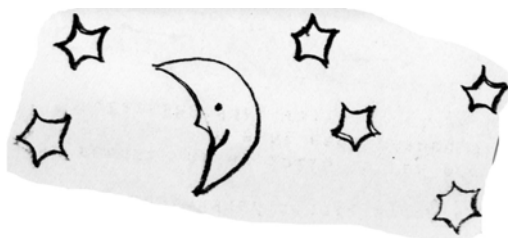
Talvitunnelmia

Omalta pihalta alkoi ”laskettelumäki”.
Siellä talvella viihtyi nuori väki.
Eipä tarvinnut kauemmaksi mennä.
Etkös hyppyristäkin jo pian lennä?

Sisälle tultiin, kun pimeni ilta.
Jo oli mielessä jännä lainakirja.
Meillä vaatteet märkinä, lumisina,
mutta poskeet terveen punaisina.

Sitä ilon tunnetta talvi-illoin,
kun pakkanen paukutti aina silloin.
Oli taivas suunnaton tähtimeri
ja lumiset hanget kimalteli.

Kun revontulet loimusivat taivaalla milloin,
niitä hiljaa, ihmetellen katselin silloin.
Sitä luonnon mahtavaa kauneutta
ja uljuutta, pyhyyttä, hartautta.

Lähellä luontoa

Lapsuudessani elettiin lähellä luontoa.
Kansanperinteen sanonnat olivat esi-isien juontoa.
Luonnonmerkeistä luettiin säät ja erikoisesti kesän tulot.
Lumikinosten sulamisajat ja solisevat purot.

Muuttolintujen palaaminen oli ilon aihe.
Seuraavasta lorusta seurattiin jokainen vaihe:
”Kuu kiurusta kesään.
Puolikuuta peipposesta.
Västäräkistä vähäsen.
pääskysestä ei päivääkään.

Lapsille kerrottiin monet eri kummitusjutut,
kuinka aaveita nähneet oli vieraat sekä tutut.
Enneuniin ja enteisiin uskottiin.
Kaivossa vaani näkki, näin lapsia juksattiin.

Lasten-Kuvalehdessä oli kaunis kesäinen kuva.
Siinä lapsi katseli ulos ikkunasta tuvan.
Kuvan alla luki:
”Ikkuna auki kesän riemujen maille.
etteivät lapset jää valoa vaille”.

Sananparsissa on tehokas kasvatusvoima.
Mieleen ne jää kuin sävelet soimaan.

Esimerkiksi:

1. Parempi virsta väärään kuin vaaksa vaaraan.
2. Vie mennessäs, tuo tullessas.
3. Vahinko ei tule kello kaulassa.
4. Parempi pyy pivossa kuin kymmenen oksalla.
5. Parempi antaa kuin ottaa.
6. Työ tekijäänsä neuvoo ja kiittää.

Ruokien säilytys ja säilöntä

Perunat kahdessa maakuopassa säilytettiin.
Suuaukko hyvin talveksi peiteltiin.
Toisessa ”mustat” ihmisille,
toisessa ”riikkalaiset” eläimille.
Lumikerros antoi lisäsuojan niille.

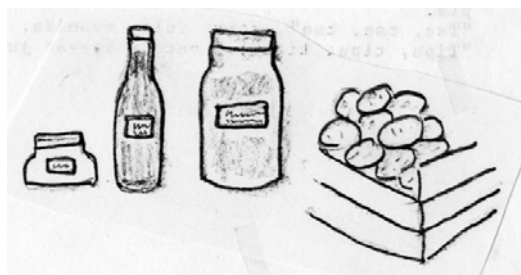
Perunakuoppaan ei talvella kajottu, ettei sinne päässyt halla.
Käyttöperunoita pidettiin tuvan lattian alla.
Vasta, kun suojasää lämpöasteita antoi,
lisää perunoita perhe lattian alle kantoi.

Kellarin virkaa hoiti se joka tunti.
Sinne päästiin, kun avattiin luukku eli ”sillanrunti”.
Siellä säilytettiin perunoitten lisäksi soseet, hillot ja mehut.
Niitä syödessä kuultiin maiskutukset ja kehut.

Jokaisella lapsella oli oma lakkahillopurkki.
Joulun tullessa pienet herkkusuut jo sinne kurkki.
Pakastinta kun ei ollut, niin aitassa näet puolukat puusaavissa jäässä.
Lihakin hyvin säilyisi pakkassäässä.

Lihaa ja kalaa suolavedessä säilöttiin.
Marjasäilykkeisiin sokeria ja atamonia lisättiin.
Ruuissa liikaa läskiä ja suolaa.
Pohjois-Karjalan sydänprojekti viittaa juuri tähän.
Lisäksi vihanneksia, hedelmiä ja kasviksia käytettiin aivan liian vähän.

Lukemattomat valmisruoat, einekset, jogurtit ym. makupalat puuttui.
Lihäsäilykkeet ja makkarat harvoin pöytään joutui.
Lisä- ja säilöntäaineita ei näistä ainakaan saatu.
Alusta alkaen ruoka valmistettiin itse, näin taattiin laatu.

Eläinten kutsumahuudot

Eläimille on omat kutsumahuudot.
Ne tarkoittavat, että kotiin jo ”tulkkee”.
Yhteislaitumilla lehmät metsässä kulkee.
Hetki vastaavat hoitajansa kutsuun.
Kellot kilkattaen lähtevät juoksuun.

Bruu pihhaan, bbruibbruu. Tule pois Heluna pihhaan, tule bbruibbruu”.
Näin lehmiä huudeltiin.
”Byby, Byby juommaan, byby, byby bbruu”.
Taas vasikoita huhuultiin.
Lampaita kutsuttiin: ”Piiti, piiti, piiti”.
Suolapalakivelle ne vikkellästi kiiti, kiiti, kiiti.

Kissan kutsu oli: ”Kis, kis, kis”.
Maitoa kielellä lipittää, sitten pis, pis, pis.
”Tse, tse, tse”, koira tulee syömään.
”Tipu, tipu, tipu”, kanat juoksevat juomaan.

Äidin lapsuudenkotiin

Iloisen uutisen kuulla sain.
 Olin viisivuotias silloin vain.
 ”Nyt lähdetään matkalle Ahmovaaraan.
 Äidin lapsuuskoti siellä nähdä saadaan”.

Tämä olisi ensimmäinen pitempi retki.
 Sitä jännemmältä tuntui se hetki.
 Taivastakin siellä koskettaa saisi.
 Kolin vaarathan taivaaseen yhtyä taisi.

Vesibussi Pielisellä heilui ja kellui.
 Vatsanpohjassa oudosti läikkyy ja velloi.
 Meritautiin lapset sairastuttiin.
 Eihän vain ikävä tullut jo ”kottiin”.

Nyt äidin kotipihalla oltiin.
 Yllätysvieraina sinne tultiin.
 Ei näkynyt tätiä ja enoja missään.
 Kuinka me päästäisiin talon ”sissään?”.

Kyllä äiti avaimen paikan tiesi.
 Lämmin oisi pian kotiliesi.
 Enot ja tätikin kotiin palas
 ja meitä kaikkia erikseen halas.

Saunasta eno minut sisälle kantoi.
 Täti maukkaita herkkuja syödä antoi.
 Olihan hauska täällä olla,
 äidin kotona vierailulla.

Mukavat hetketkin joskus päättyy.
 Niin meidänkin kotiin lähteä täytyy.
 Täti antoi rahat permamenttiin.
 Leikkirannekello kuitenkin ostamaan menttiin.

Tädin antamat postikortit seinärakoon jäivät.
 Vieläkin muistan ne kesäiset päivät.
 Vaikka taivasta siellä en koskettaa voinut.
 Sielussa harras sävel on kauniina soinut.

Jouluna

Vuoden suurin juhla saapui uusi.
Joulusiivous tehty, kotiin kannettu joulukuusi.
Hanna-tädin kakut, pullat ja piirakat paistui.
Karjalanpaisti, riisipuuro ja rusinasoppa hyvälle maistui.

Eläimet oli hoidettu illalla varhain.
Saunassa käyty, päälle puettu parhain.
Kynttilän liekit lepattivat joulupuussa.
Joulukarkit maistuivat hyvältä suussa.

Juhlava oli myös talvinen luonto.
Pakkanen paukkui, puissa taiteen muoto.
Lumihangille kuutamo valoa hohti.
Tähdet taivaalla tuikki, tunnelmaa loihti.

Kuka porstuassa ”rystää” näin jouluilloin?
Lapset pelästyen katsovat äitiä silloin.
Joulupukki karvainen turkki päällä,
sisälle astuu pitkäparta jäässä.

Lahjat mieluisat säkistä lapsille jakaa.
Ilosilmät näin kaikille varmasti takaa.
Kuusen ympäri pyörii jo iloinen piiri.
Joulutunnelma aito kaikkialle kiiri.

Meinas isäkin jo uskoa joulupukkiin.
Hälle tupakkaa tarjos, kahvia äiti kaatoi kuppiin.
Tuttu kauppiaan ääni naurahti: ”Parta pallaa”.
Ei isältä voinutkaan olla ”sallaa”.

Enkeli taivaan ja Seimen lapsi.
Nukkumaan käy jo silkkihapsi.
Vieressä nukke ja kirja uusi.
Unessa tuikkii viel’ joulukuusi.

Postireissu

Aamuisin isä heräsi varhain.
Meni tallille luokse heppansa parhaan.
Sen ruokki ja valjasti reen eteen.
Otti postisalkkunsä ja heitti sen rekeen.

Sitten Lieksaa kohden suunnattiin.
Sieltä postit kylälle haettiin.
Mikään ei esteenä saanut olla,
satoi vettä tai pakkasta oli kolme ja nolla.

Se ilon tunteen rintaani toi,
kun aisakello kotitiellä jo soi.
Oli lapsella olo niin turvallinen.
Isän lähellä pieni on onnellinen.

Naapuriapu

Oli naapuriapu luonnollista.
Mikään ei ollut muodollista.
Ei apua annettu pelkästä rahasta.
Se oisi ollut jo aivan pahasta.

Jokainen ihminen oli yksilö oma,
oli sitten ruma taikka soma.
Hän oli aito ja luonnollinen.
Töissään tarkka ja tunnollinen.

Ei naamareita, eikä rooleja ollut.
Mikä meihin nyt on oikein tullut?
Kuka tänään minun on lähimmäinen,
etten oisi niin yksinäinen?

Isä osallistuu

Isä lasten kanssa leikki ja hassutteli.
Sujui yhdessä Musta-Pekka ja muukin peli.
Sylissään piti ja ”partaa antoi”.
Pieninä äiti meidät saunaan kantoi.

Siellä isä lapsensa puhtaaksi pesi.
Suulla imaistiin silmistä saippuavesi.
Isä sormista ja varpaista kynnet leikkas.
Kipeään korvaan hoidoksi tupakan savua ”suihkas”.

Kova juttuja oli kertomaan isä.
Sotaretkistä tuli niihin jännä lisä.
Asioista löytyi aina myönteinen puoli.
Lasten korvilta säästettiin arkinen huoli.

Kirjastosta kirjoja lainas’ ja luki.
Ristisanatehtäviä ratkoi ja sanoiksi puki.
Pyhäaamuisin naapureissa viihtyi tovin.
Radiossa urheilu kiinnosti kovin.

Monta jännää hetkeä välitti Tiilikaisen Pekka.
Silloin liikuttuneena kuunneltiin joka seikka,
Milloin hyppyristä hyppäsi Kankkosen Veikko,
tai kilpaa hiihti Tiaisen Arto ja Hakulisen Veikko.

Heikki-setä

Heikki-setä oli ”savottajätkä”.
Kova työmies, hampaissa riippui sätkä.
Metsäkämppä oli hänelle koti.
Palkkapäivänä maistui ”toti”.

Meillekin setä välistä tuli.
Aitassa nukkui, kun lumet sulii.
Tuvan lattialla talvella patja ja peitto.
Ei muuta, kuin siihen illalla ”heitto”.

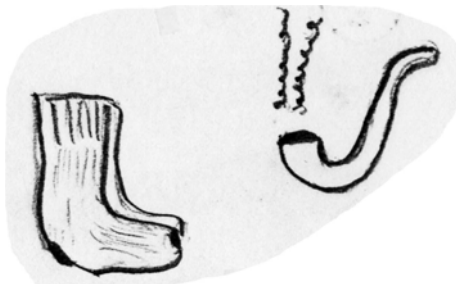
”Tästä aamulla Luoja köllykkänsä löytää”.
setä tuumaa ja sitten röyhtää.
Vielä piipusta ottaa viimeiset ”haikat”.
Raskasta työtä teki, oli kipeät paikat.

Lapset selkää hieroi ja jaloillaan ”polki”.
Kipeään kohtaan, kun kosketti, setä voihki.
Pienillä hyvää kaupasta osti.
Karkkirahaa antoi, syliinsä nosti.

Juovuksissa haastaa aikuisille riitaa.
Kurkkuunsa kulauttaa lisää viinaa.
Aamulla katu: ”Enhän vain lapsille paha ollut?”.
”Et ollut”, mummo rauhoittaa ja anteeksi antaa poikansa harhapolut.

”Velipeskan” apuna suota kuokkii ja ojia kaivaa.
Heinätoissa kesäaikaan myöskin auttaa.
Ennen metsäsaloille lähtöään tulee siskoni luo ja laulaa:
”Ällös itke mun tyttöni kallis. Minä saavun, jos Luoja sen suo”.

Huoleton, iloinen, vapaa ”veikka”.
Taas odottaa kämppä, kaverit ja savottakeikka.
Omistaa vaatteensa, kirveen ja pokasahan.
Ei taloa, metsää, ei perhettä, joka vaatisi palkkarahan.

Sputnik

Ihmeitten ihme. Taivaalla sputnikki kiittää.
Siellä Gagarin ja laikkakoirat yläilmoissa liittää.
Tarkkaan tiedetään ensimmäisten sputnikkien kulkuajat.
Kaikki taivaalle tähyilee, tyhjilleen jäivät majat.

Valot

Ei sähköjä, eikä sähkövaloa ollut.
Napista painamalla ei valo tullut.
Vaikka hämärätuntia iltaisin vietettiin,
silti pitkinä, pimeinä iltoina valoa tarvittiin.

Sitten meillekin syttyi lamppuun valo.
Sellainen himmeä öljylampun kajo.
Jos tarkkaa työtä mieli tehdä,
täytyi lähelle lamppua se viedä.

Valoisampana kotikin pysytteli,
kun isä Tilley-lampun osti ja sytytteli.
Myrskylyhtyä tarvittiin navetalla ja taskulamppua tiellä.
Öljytuikku tarpeen oli saunalla vielä.

Peni

Peni meillä oli talon vahti oiiva.
Varkaille olis antanut lähdön roivan.
Ei meidän pihalla salaa olis hiippailla voineet.
Muuten korvat oisi pian ”tilliä” soineet.

Talonväelle tiedotti vieraiden tulon,
sekä kauempaa tulleet että naapurin Sulon.
Oli haukunnassa tasainen rytmi oma.
Se oli kuin runo tai hau, hau-laulu soma.

Haukkumista ei lopettanut ennen,
kuin joku muisti sanoa tullen tai menen:
”Peni hiljaa”.
Sitten koppiinsa meni ja sieltä kurkisti ulos:
”Tämäkö oli sen vahdinnan tulos?”

Kukas järvellä nyt niin kovasti haukkuu?
Kissa tuossa somasti hiljaa naukuu.
Missä Peni on, tainnut järvelle juosta.
Etkös nähnyt, äsken vilahti tuosta?

Itsensä oli irti saanut
ja sadekin on jälleen laannut.
Oman kuvansa järven pinnasta näki.
Haukunnalla sitä tervehti ja metsässä kukkui käki.

Me lapset Peniä vähän arasteltiin.
Ei äkkiliikkeitä tehty, eikä menty selin.
Rauhallisesti aina koiraa syyhyteltiin.
Sillai hellästi, hiljaa rapsuteltiin.

Peni nautti niin, aivan kuin hymyillyt olis.
Kippurahäntä heilui ja kättäkin jo nuolis.
Tällainen oli Pyykönen Peni,
meidän ikioma hauveli.

Mummo ja Emma-täti

Kummitätini

Isän äiti oli meidän mummi
ja tyttärestänsä tuli minulle kummi.
Emma-täti oli aina iloinen,
Pyöreä, naurava satakiloinen.

Oli Emmalla neljätoista lasta.
Tytöt jo isoja , Matti-poika pieni vasta.
Äidin mukana meillekin kylään tuli,
vilkas vekkuli, kaikilta sydän sulii.

Emma-täti kun oven aukas:
”Hyvvee päevvee” hän suustansa laukas.
Naama loisti, tuntui kuin aurinko paistas.
Hyvän olon tunteen lapsikin vaistos.

Nämä vierailut arkeen toi juhlahetken.
Muistoissain lapsuuteen tein taas yhden retken.
Pientä kahvikuppia kädessä pyörittelen.
Kummi-tädiltä lahjaksi saamaani ihastelen.

Ukki

Meillä oli arvonsa tunteva kissa,
nimeltänsä Ukki.
Se kehräsi kuin mummon kehruurukki.
Väritänsä oli harmaa.
Siinä sitä ”sharmaa”.

Penkin päässä se istui kuin valtias ikään.
Häiritä ei saanut silloin mikään.
Pienten lasten ei antanut itseään koskea,
muuten olis’ voinut raapaista pientä poskea.

Joskus sillä heräsi seikkailumieli.
Tiikerikissan vapauden kaihosta se kieli.
Monta viikkoa viipyi salaperäisillä teillä.
Kunnes ilmestyi kuin tyhjästä ja oli taas meillä.

Oli korvat purtu ja takkuinen turkki.
Oli se niin onneton ja kauhian ”surkkii”.
Haavojaan nuoli ja aatteli varmaan:
”Seikkailut saavat taas jäädä ja latkin nyt kermaa”.

Aamuherätys

Äiti aamulla lapsia herätteli:
”Nouskaas tytöt ja puetaan veli.
On yllätys teille navetassa.
Avataan ensin ovi, se on haassa”.

Mikäs kumma se siellä hiljaa määki.
Minä käänsin karsinaan päin pääni.
Karsinan portti oli sidottu kiinni takin vyöllä.
Pieni valkoinen, suloinen karitsa oli syntynyt yöllä.

Sitä katsoin vakavana totisin silmin.
Sieluuni olen tallentanut sen kuin herkän filmin.
Pieni saparo kiivaasti vipatti,
kun emo vuonaansa jo imetti.

Lepakko

Oli isällä ”rivakka” työhevonen.
Sitä ihaili myös kauppias Levonen.
Lepakko oli nimeltänsä
ja kauniin ruskea väriltänsä.

Ravikilpailuissakin oli aiemmin voittoja tullut.
Sen isä oli Lepakkoa ostaessaan kuullut.
Oli isän apu verraton oiva
ja palkaksi sai hellän hoivan.

Lepakko veti aurat, äkeet ja heinähäkit.
Postin Lieksasta haki, vei myllyyn jyväsäkit.
Oli hepalla kesäisin laidun oma,
täytyyhän silläkin olla kesälomaa.

Oli hevosen kyydissä juhlallista
ja vällyjen alla turvallista.
Joulujuhlaan kulkusten soudessa ajeltiin
Tähtitaivasta pakkasillassa ihailtiin.

Sitten tuli se surun päivä.
Kävi tuulessa mustun hunnun häivä.
Isä valjaat olalla kotiin asteli.
”Missä Lepakko on?” Näin lapset haasteli.

”Ei Lepakkoa ole enää”,
isä totisena pyyhkii nenää.
”Sai sairaskohtauksen Lepakko tiellä.
Ei auttanut, vaikka oli lääkärikin siellä.”

Eteenpäin on silti katsottava
ja uutta hevosta etsittävä.
Isä löysikin itselleen uuden kaverin oivan.
Se Poju oli ja taas kuulin tiu-un soivan.

Poju, Matti, minä ja isä.

Tatu

Naapurin Lilja kiipesi puuhun.
Taisi jo sattua varvasluuhun.
Harakan pesästä haki poikasen meille.
Pari poikasta myöskin heille.

Tuli vanhasta saunasta ”pojalle” koti uusi.
Oisko parempi kuin metsän puusi?
Nimeksi sille annettiin Tatu.
Sen muisto on kuin pieni satu.

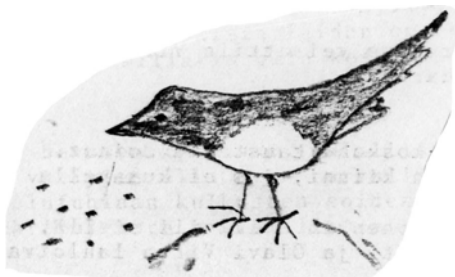
Tuli Tatusta meille ystävä oma.
Sellainen kesy lemmikki soma.
Pään päälle se hyppeli ja rusetin aukas.
Purkkakuplankin rikki paukas.

Niin kesy ja tuttu oli se meille,
että laskettiin ulos väljemmille teille.
Kanojen kanssa Tatu tepasteli
ja pihalla jyviä naposteli.

Mutta niin vain siinä sitten kävi,
että ikuisiksi ajoiksi Tatu hävis.
Ei tullut enää koskaan meille.
Oli lähtenyt tuntemattomille teille.

Voi, miten me Tatua kaivattiin.
Kauan aikaa nimeltä huudeltiin.
Aina milloin harakan näin,
hyppelevän liki meidän mäen.

Aattelin, josko tuli Tatu jo takas.
Oli se meille niin kovin rakas.
Jospa se lähti luokse emonsa armaan.
Niinhän on täytynyt olla varmaan.

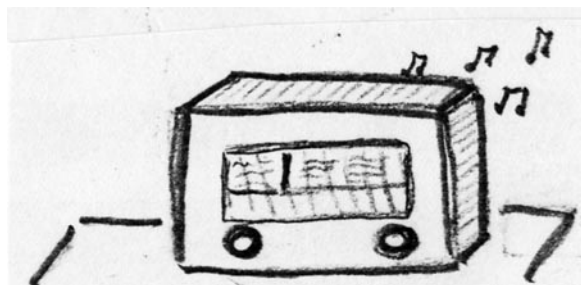
Radio

Radiossa oli asemia vain kaksi.
Se valinnan teki helpommaksi.
Oli yleinen ja rinnakkainen.
Niitä kuunteli niin mies kuin nainen.

Lapsille tuli ohjelma ikioma.
Markus-sedän lastentunti soma.
Mirri-täti viihdytti lauantaisin.
Siinä Suvi-Päivikki laulaa taisi.

Uutisten aikaan oli oltava hiljaa,
vaikka naurattaisi meitä ja naapurin Liljaa.
Aamu- ja iltahartaudet kuunneltiin tarkkaan.
Radiokirkossa veisattiin virret ja oltiin hartaat.

Ei radio koskaan taustalla soinut.
Se pantiin kiinni, jos ei kuunnella voinut.
Pekka Lipponenkin seikkaili siellä.
Annikki Tähti ja Olavi Virta lauloivat vielä.

Yksinkertaista elämää

Kertakäyttökulutusta ei tunnettu lapsuudessa silloin.
Ei jäte, ei saasteongelmia ollut liioin.
Muoviset kelmut, rasiat, tölkit, pussit,
vieraita nämä, samoin väritussit.

Siitä muovikausi meilläkin alkoi,
kun ensimmäinen kulho kotiimme tuli.
Hellalle ei saanut laittaa, muuten se suli.
Kura- ja sukkahousuja ei vielä ollut.
Lämpöinen suojapukukin vasta myöhemmin tullut.

Muistan, kun isä radion osti.
Sen sisälle toi ja penkille nosti.
Ihmettelemistä vielä moneksi illaksi riittää.
Lauluista, soitoista saa ”virta-akkua” kiittää.

Televisiot, videot, tietokoneet,
näistä lapset ei uneksiakaan voineet.
Vieraita olivat barbit, turtlesit, balettianssit.
Samoin soittotunnit, kerhot ja lätkämatsit.

Ulkökäymälään kun kiirehdin, tyhjennä suolen.
Sanomalehti hoitaa sen hygieniapuolen.
Vielä ehdin leikkimään Liljan luokse,
ennen kuin portteja aukomaan isälle juoksen.

Lapsilla ei ollut karkkipäivää eikä viikkorahaa.
Makea harvoin täytti pientä mahaa.
Lääkkeeksi kamfer- tai anistippoja sokeriin.
Mummolla hotapulverit ja linjamenttia polviin.

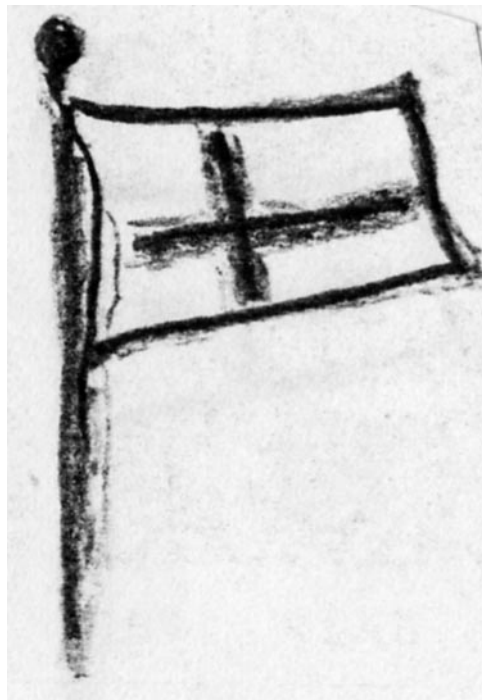
Isänmaani

Suomi, minun ja sinun kotimaa.
Puhdas siniristilippu täällä hulmuta saa.
Isäimme ansiosta vapautemme säilyä voi
Maa- ja metsätaloous leivän pöytiimme toi.

Kekkonen, Kekkonen, Kekkonen, Kekkonen.
Turvallinen maan isä meillä melkoinen.
Häntä kunnioittaa sekä rikkaiden maiden suuret,
että köyhän Suomen salotorpan muorit.

Kuuselan Armi, maailman kaunein.
Miss' Universumin tittelin jo kuulimme saaneen.
Armi säihkyi kuin prinsessa kauneimman sadun.
Häntä ihaillaan, tarkkaan seurataan elämänsä ladut.

Suomi, rakas isänmaani ja äidinkieli.
Vuodenaikojen vaihtelut, Luojaa kunnioittava mieli.
Talven valkoiset hanget ja kuutamon tähtivyöt.
Kesän juhannuskoivut, järvet ja valoisat yöt.

Polkupyörät ja kellot

Jo varhain nykylapset pääsevät pyöräilyn makuun.
Ensin kolmi-, tuki- ja nuorisopyörä.
Seuraavaksi mennäänkin jo vaihdepyörän hakuun.
Heikki-setä pikkuveljelleni kolmipyörän osti.
Sekös lapsilla riemun ”kattoon nosti”.

Toinen pyörä meillä oli miesten tankomalli.
Se lastenkin ajamista opettelemaan salli.
Hankalaa ja vaikeaa oli tangon välistä ajaa!
Kaaduttiin, noustiin, kaaduttiin, noustiin.
Näin jatkui samaa rataa.

Ilon tunne on suuri, kun tasapainon hallitsee.
Ei pelkoa, ei mustelmia, vaan harmonia vallitsee.
Siskoni rippilahja astui seuraavaksi kuvaan.
Se oli naistenpyörä. Minäkin sain siihen ajoluvan.

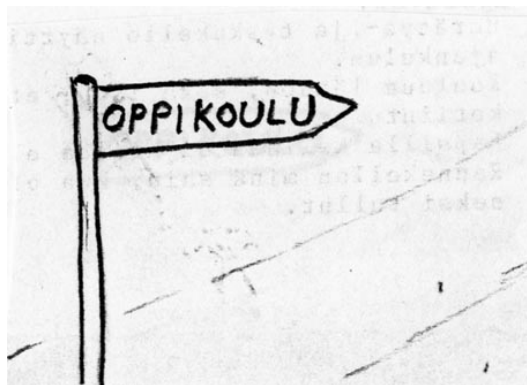
Herätys- ja taskukello näyttivät meillä ajankulun.
Kouluun lähdön, sekä isän, että koululaisten kotiintulon.
Lapsilla kellään ei kelloa ollut.
Rannekellon minä sain, kun olin jo aikuiseksi tullut.

Oppikouluunko?

Vain harvat pääsivät pyrkimään oppikouluun.
Lasten opiskelu olisi vanhemmille kalliiksi tullut.
Lukuhaluja minulla ja opettajan suositus vaikka.
Mitä niistä, jos linja-auto ei kulje, tai mistä kortteeripaikka?

Ainoastaan yhdelle lapsista ei haluttu koulutusta suoda.
Eriarvoista asemaa minulle näin tuoda.
Etteivät sisarukset pääsisi sanomaan:
”Sinua suosivat. Sait koulua käydä, enemmän rahaa antoivat.”

Kansa- (7 vuotta) ja kansalaiskoulun (1 vuosi)
jälkeen tytöistä monet päätyivät kotiapulaisen hommiin.
Pojat lähtivät metsätöihin, ropsipinolle hommiin.
Lainan turvin myöhemmin ammattiin opiskelin.
Samalla kertaa kotiseutuni ”tomut jaloista kopistelin”.

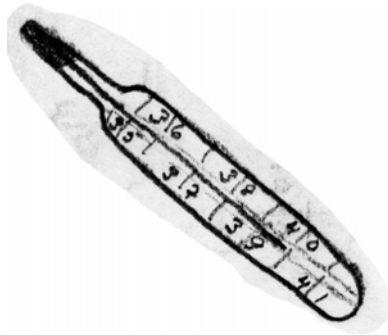

Lääkäriinkö?

Turhanpäitten ei lääkarissä juostu.
Tosi kysymyksessä jo oli, ken sinne lähtemään suostu.
Matkaakin oli yli peninkulman verran.
Seteleitäkin se maksoi joka kerran.

Koskaan en lapsena lääkarissä käynyt.
Omassa sängyssä olen sairaudet nähnyt.
Niin tuhkarokko, sikotauti, kuin aasialaisinfluenssa tekivät olon
heikommaksi.
Antibioottien liikakäyttö ei lapsuudessani käynyt ongelmaksi.

Mitä nyt, kun pikkuhousut vain saa jäädä jalkaan.
Ujostuttaa, ylävartaloa peitetään ylimalkaan.
Koululääkäri ja terveyssisar lasten terveyttä vaalii.
Tarkastukset pitää, rokotuspiikki jo löytää ”maaliin”.

Hammaslääkäriinkö?

Hammaslääkäripelko oli pahempi kuin hammaspeikko.
Vaikka se järsi ja mursi ja hampaissa keikku.
Kouluhammaslääkärin tarkastukset kummasti kiersin.
Näin monet monituiset hammassäryt kärsin.

Kuumalla vesipullolla kipeää poskea painoin.
Myös sitä sormilla varovasti hieroin.
Poski oli joskus kuin kumipallo.
Huivilla käärittynä jo koko ”kallo”.

Vasta nuorena neitona katsoin totuutta silmiin.
Hampaat mäsänä astuin vapaaehtoisesti lapsuuteni kauhufilmiin.
Rumat, rikkinäiset, kipeät hampaat pois, pois, pois!
Eikö kauniit, ehjät, upeat hampaat tilalle jo tulla vois, vois, vois.

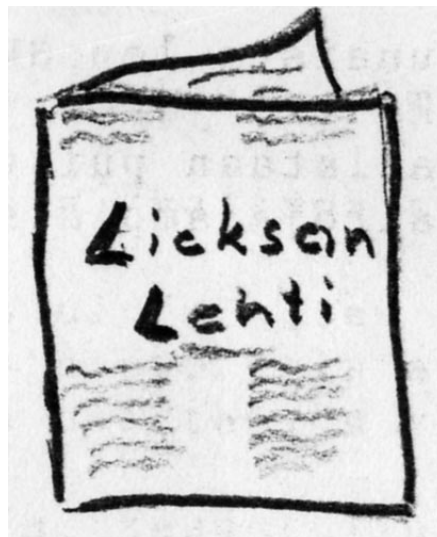

Lehdet

Lehtiä tuli meille aika monta.
Niitten seura oli verratonta.
Tuli "Karjalainen" ja "Lieksan lehti".
Lisäksi "Viikko-sanomat" ja "Seura" ehti.

"Lasten kuvalehti" oli lapsuuden tuttu.
Siitä luettiin joka juttu.
"Aku-Ankkaa" ja "Koululaista" myös selattiin,
ennen kuin nukkumaan alettiin.

Isä itse oli lehtiasiamies.
Postissa töissä, lehtien suurkuluttaja ehkä siksi kukaties.
Näytenumerot valintaa paljon auttaa,
mitä perheelle luettavaksi tilaa ja postisalkussa kantaa.

Pupuvaari-Pitkäkorva

Oli lapsena ikioma kirja minulla,
niin kuin ehkä myöskin sinulla?
”Pupuvaari-Pitkäkorvan” nimeä se kantoi.
Monet ilonhetket minulle näin antoi.

Oli kauniit kuvat ja mukavat luvut.
Siinä näytettiin Pitkäkorva-pupujen suvut.
Pupuvaari vanha ja viisas oli.
Nuorempiaan neuvoi ja opasteli.

Kesällä riitti pupuilla paljon töitä.
Niitä tehtiin päivisin ja pitkin öitä.
Pikkupupuille työ oli uusi leikki.
”Tules tänne jo Jussi ja pikku-Heikki.

Jokainen sai oman maalipurkin.
”Mitäs pikkupupu-vekkuli siellä kurkit?”
Hyvin paljon väriä tarvitaan,
kun kauniiksi maailma maalataan.

Tarvitaan punaista leppäkerttuun,
myöskin kukkasiin ja marjaterttuun.
Vihreäksi maalataan puitten lehdet.
Keltaisia raitoja ampieisiin tehnet?

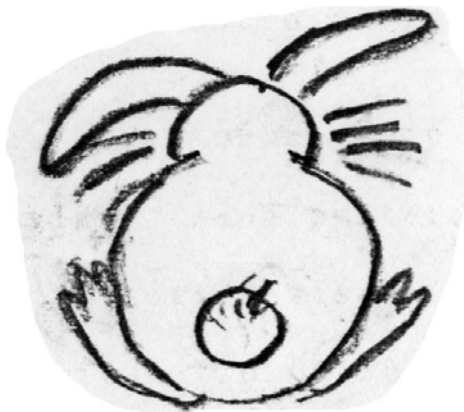
Kedon perhoset saavat iloisen värit.
”Kukas maalaa peipposet ja västäräkit?”
Olis maalia täällä myös pensasaitaan.
Sekä linnunmuniin tuonne pellon laitaan.

Kerran pupuvaari kutsui pienet luokseen,
etteivät surisi hänen vuokseen.
Salaisuuden nyt kerron teille,
ennen kuin lähden kauas muille teille.

Kun vaari sitten katosi pois,
puput ikävissään kyselivät ”Missähän Pupuvaari olla vois?”
Pikkupuput salaperäisinä vain hymyilivät
ja pensaitten suojassa lymyilivät.

Sitten tuli se jännä iltahetki.
Paljastui vaarin salainen retki.
Taivas väriloistossaan kauniina hehkui.
Mitä kaikkia värejä siinä ollakaan mahtoi.

Haltioituneena kaikki iltaruskoa katsoi ja ihmetteli.
Ihaili, nautti, hyppi ja innoissaan huudahteli:
”Pupuvaari meille iloisen yllätyksen teki.
Hän ei meitä unhoita vaikka poies meni”.

Äitienpäiväjuhla Saarivaaran koululla toukokuussa 1957

Äitienpäiväjuhla

Kevät voimalla saapuu, tuoksuu, huumaa.
Koululle äitienpäiväjuhlaan äidit mennä tuumaa.
Kevätrospuuttokelit on siihen aikaan.
Pikkukengät halkopinon takana vasta vaihdetaan jalkaan.

Lapset lauluin ja leikein äitiä kiittää.
Paperikukkia jokaiselle äidille rintaan riittää.
Uudet kesämekot tytöillä kauniit.
Silkkinauhat ovat hiuksiinsa vielä saaneet.

Keijuina, kukkina tyttöset pyörii.
Kevätnäytelmässään innoissaan hyörii.
”Orvokkini tummasilmä, kultasydän pien”
ja ”Maan päällä paikka yksi on”,
löytää äidin sydämeen tien.

Liikituksen kyynel silmässä kiiltää.
Hyvänolon tunne rinnassa viiltää.
Yhdessä veisataan kevätvirsi.
Peipponen ulkona koivussa visersi.

Juhlakahvit pullan kera juotiin.
Koulun taakse yhteiseen kuvaan tultiin.
Näin loppui yhteinen juhlahetki.
Jää muistot. Edessä äidin työt, ensin kuitenkin kotiretki.

Muistoja koulusta

Luokkani pojat huutelee: ”Ablou, Abletti Pybletti, Nikolai-toinen.
Minua ei haittaa moinen.
Opettaja joskus omaksitunnoksi kutsuu.
Herkkä on mieleni. Poskeni helposti punastuu.

Liikuntatunneilla talvisin aina hiihdetään.
Sukset vaan suihkaa. Jyrkistä mäistäkin kiidetään.
Milloin ei ole talviset kelit,
seuraa pesä-, lento- ja polttopallopelit.

Säästämistä koulussa puolletaan.
Osuuskassan vihkoset meille annetaan.
Milloin säästöön liikenee pienoiset pennit,
silloin vihkoon saadaan kauniit merkit.

Erikoiskiva-päivä silloin koulussa oli,
kun suuret paketit sinne tuli.
Kunnan puolesta saivat lapsista monet,
joko flanellipakan, kumisaappaat, huopatossut tai hiihtomonot.

Lainakirjan, nimeltä ”Ypö yksin maailmassa”,
siskoni toi koulusta mukansansa.
Ihmettelin, mikä sellainen kirja on,
josta ei läksyjä lueta, eikä omakaan silti oo?!

Kirjojen ihmeellinen maailma aukes.
Viisikot, Vinskit, Vinsentit, sadun hahmot mielikuvissa laukkas.
Henkeä pidättelen, jännitän, sanoja ahmin.
Niitä lukiessa unhotan arkisen elämän tahdin.

Saarivaaran Kansakoulun 1-7 luokat keväällä 1958.

Olen seisomassa edessä toinen vasemmalta. Siskoni Hilikka seisoo takanani.
 Matti-veli on edessä 4. vasemmalta. Opettajina Seija Pyykkö ja Pirkko Martikainen.
 Saarivaaran kansakoulun 1-7 luokkalaisten keväällä 1958 (valokuvassa sivulla 97 vasemmalta
 oikealle edestä lukien.

1.	Martti Kiiskinen	22.	Hilikka Pyykkö
2.	Joel Tuupanen	23.	Lilja Nykänen
3.	Kaino Ryyränen	24.	Suoma Rönkkö
4.	Matti Pyykkö	25.	Suoma Vallius
5.	Voitto Vallius	26.	Maija-Liisa Räsänen
6.	Veikko Rönkkö	27.	Sinikka Virkkunen
7.	Erkki Pyykkö	28.	Sinikka Turunen
8.	Olavi Turunen	29.	Raija Kilpeläinen
9.	Pekka Nykänen	30.	Saima Ryyränen
10.	Helmi Kempas	31.	Kerttu Tuupanen
11.	Anna-Liisa Pyykkö	32.	Arvo Ryyränen
12.	Ritva Vallius	33.	Pentti Pyykkö
13.	Marja-Leena Räsänen	34.	Terho Nykänen
14.	Maija Kempas	35.	Martti Kainulainen
15.	Raija Vallius	36.	Oiva Turunen
16.	Raija Heiskanen	37.	Maire Ryyränen
17.	Terttu Kilpeläinen	38.	Raija Kempas
18.	Raija Pyykkö	39.	Ritva Kempas
19.	Anni Tuupanen	40.	Irja Karjalainen
20.	Irma Kempas		
21.	Raija Juntunen		

Huolia

Vieläkin muistan lapsena tuntemani suuret huolet.
Ne sydäntä kalvoi kuin myrkkynuolet.
Suuresti vahingot mieltäni painoi.
Kuinka korvata ne voin, oli ajatukseni ainoo.

Ensimmäinen huoli oli Liljan sormuksesta irronnut kivi.
Koulun alle vierinyt pesäpallo oli toisen huolen nimi.
Riks, raks, meni Pekan suksi poikki!
Keinu menee rikki. Nyt tyttö jo metsään loikki.

Omatunto kolkuttaa. Vihdoin Liljalle kerroin.
”Kivi oli jo aiemmin lähtenyt irti”, helpottaa monin verroin.
Äidille huoleni suksirikosta kannan.
Huo Jennun vasta, kun Pekka näyttää pellitetyn suksen kannan.

Opettaja sanoi, että minun täytyy pallo ostaa.
Suunnittelin jo rahaa pienistä säästöistäni nostaa.
Iäisyys kuluu: vihdoin isä pallosta opettajalta kysyy.
Vastaus on asian mitätöinti, mutta miksi minulle huolen antoi, kauan mielessä pysyy.

Vähätellä ei saa lapsen huolta.
Hän on herkkä. Ajattelen tätä puolta.
Iso on hänelle sinusta pieneltä tuntuva suru.
Taas asioiden selvittyä putoaa sydämeltä kuin kiven muru.

Mummolle äitienpäiväkortti

Lyyti-täti mielenkiintoisen ehdotuksen antaa:
”Lapset alkakaa kuvalehtiä vintistä alas kantaa.
Tehdään yhdessä mummulle hieno äitienpäiväkortti.”
Niinpä kauniita kuvia ensin leikataan monta sorttii.

Sitten liimataan ne taitettuun pahviarkkiin.
Lisäksi kuvia piirretään ja valmistetaan silkipaperistakin hyvin tarkkaan.
Isoäidille lastenlapset hyvän mielen suo,
kun omatekoisen kortin äitienpäivänä hänelle tuo.

Pieni koululainen

Kera siskon ja serkun minäkin nyt koulua käydä saan.
Huoleton lapsuus alkaa jäädä taa.
Koulumatkaa on kilometrin verran.
Pienet jalat saa kulkea sen vielä monet kerrat.

Yhdeksältä aamuisin koulun kello soi.
Aamuhartaus ensin, urkuharmooni virren sävelet luokkaan toi.
Koulusta lämmin ruoka, omat leivät ja maitopullo.
Ruokaliina pulpetille, ruokarukous, pian vatsa täynnä on mulla.

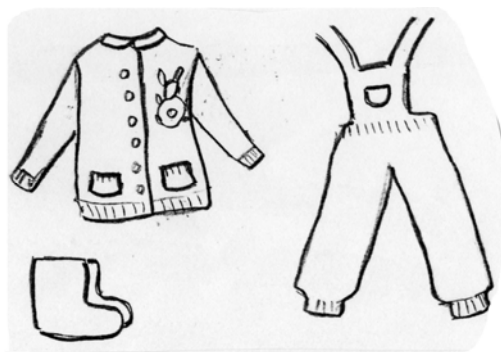
Outoa pulpetissa istua hiljaa.
Opettajaa kuunnella, välistä vilkaista naapurin Liljaa.
Ekaluokkalaisilla on keskiviikko vapaa,
mutta lauantaisinkin meidät koulussa tapaa.

”Olethan kotona, kun koulusta saavun?”,
näin äitiä muistutan kiireessä aamun.
”Minnekäs täältä minä voisin mennä”,
tämä turvaa antaa, jo ulkona lennän.

Päivä pitkältä tuntuu, enkä jaksaisi paikallani pysyä.
”Paljonko kello on?”, uskallan opettajalta kysyä.
Onneksi tunti vihdoinkin loppuu.
Ulkohuoneeseenkin on jo kova hoppu.

Muistiko siskokaan tunnilla antaa katseen häivää,
kun ikävä yllättää keskellä päivää.
”Vatsaan sattuu”, valittaen menen opettajan luokse.
Lääkettä en huoli, vaan itkien kotiin peiton alle juoksen.

Villakankaasta punaiset housut ja takki.
Päässä lämpöinen karvalakki.
Reppu selkään, huopatossut jalkaan.
Näin oppivelvollisuuden ensimmäinen talvi saa jo tytöllä alkaa.

Pikku-Tuula

Äkkiä, äkkiä täytyy naapuriin juosta.
Kello on iltayhdeksän, mutta mitäs tuosta.
Kesävieraita on juuri saapunut heille.
Varsinkin pikku-Tuula on tärkeä meille.

Tuvassa vieraat jo kovin häärää.
Lilja vesikampaustaan pesuvadissa läärää.
”Missä on Tuula?”, minä jo kysyn.
Paikallani tuskin edes pysyn.

Lilja suloisen pikkutytön huoneesta hakee.
Kesämeikkokin päällä hänellä niin ”makee”.
On seimessä hoidossa ollut Tuula.
Oppinut leikkejä, lauluja, suukottelemaan suulla.

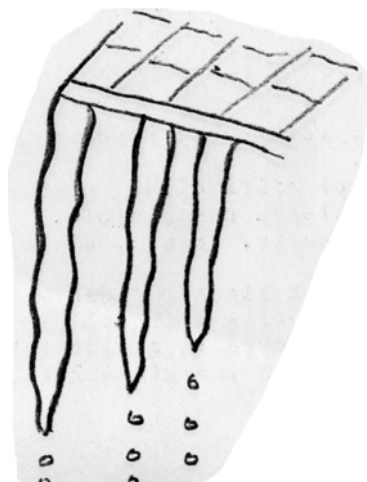
”Tules serkuille näyttämään taitosi uusi.
Miten suukkoja antaessa laitat suusi”.
Eihän kukkokaan koskaan käskien laula, sitä ei tarvitsekaan luulla.
Näin päätti myös pikkuinen tyttö Tuula.

”Kielletty hedelmä”

Kielletty on jääpuikkoja imeksimästä.
On sanottu, että sairaaksi voi tulla tästä.
Miten kauniita onkaan nuo hopeisen kirkkaat, siloiset ja suipot.
Miltähän ne maistuis, houkuttelevasti kutsuivat jääpuikot.

Niitä on ihan pakko käteensä ottaa
ja tuvan takana salaa huulilleen nostaa.
Sisko sen näkee, isälle kertoo.
Hyvälle ei enää maistu, kylmiäkin ovat, jo maassa sulamista vartoo.

Isä luoksensa kutsuu kuin tuomiolle.
Olo tuntuu niin syyllisen nololle.
Aatamin ja Eevan kiellettyyn hedelmään vertaa.
Totella lupaan. Pää painuksissa menen pois. Isän sanoja mielessä
kertaan.

Isosisko

Äidillä oli tarkoitus sinut kotona synnyttää.
Perätila kuitenkin sairaalaan yllyttää.
Yhdelle naiselle syntyi viides poika.
Äidille ehdotti, että tytön poikaan vaihtaa voiko?

Eihän äiti omaansa anna pois.
Eihän sellainen käydä vois.
Synnytyksessä avustanut hoitaja ehdottaa nimeksi Sirkka-Liisaa.
Serkullasi on sama nimi, eikös se jo piisaa?

Sairaalassa sinut kastettiin Hilikka Anneliksi.
Samannimistä tyttöä oli äiti hoitanut. Nimivalinta kait siksi.
Olit pyöreäposkinen kaunis lapsi.
Veikeä ruskeahiuksinen silkkihapsi.

Isosisko oli ihailtu esikoinen.
Sellainen pikkuvanha piiperoinen.
Kun mummon kukkaa repi, sen ainokaisen kerran piiskaa sai.
”Oletkos taas kiltti?” ”Kyllä kai.”

Tutista vieroittivat. Sanoivat, että kissa tutin vei.
Syyllinen ei silti ollut, eipä ei.
Vihaisena kissaa takaa ajoit.
Kun minä synnyin, ”Sikko, sikko”, sinä sanoit.

Siksi antoivat minulle lisänimeksi Sisko.
Vajaa kaksivuotias olit silloin ISOSISKO!
Sinusta tuli kerralla mummon tyttö.
Hänen vieressään yösikin nukuit, joko riitti näyttö?

Johan suurempikin pelästyy, kun vauva punaisena parkuu!
Tekisi mieli jo juosta karkuun.
Kasvoihan vähitellen leikkikaveri sulle.
Pikkuvelikin vielä lisäksi meille tullut.

Isosisko ja pikkusisko

Heinänuha

Heinänuha ja silmien kutina oli jokakesäinen vieras.
Pienet käteni silmiä kovin hieras.
Öisin rähmä ne muurasi umpeen.
Äiti esille haki pumpulit ja booriveen.

Tällä hauteella silmiä hoivaeli.
Me lapset siitäkkin keksittiin uusi peli.
Käteeni toiset toi esineet monet.
Nimiä arvailin, kokeilemalla niiden muodot ja lovet.

Leikit

Omantunnonpelin opetti Sanni-täti.
Siinä ringissä istuu nuori väki.
Yksi pulloa pyörittää, kysymyksen laatii.
Ketä pullo osoittaa, se vastaa mitä omatunto vaatii.

Metsässä leikittiin koulusilla.
Pihalla hypeltiin lehmäsillä.
Kanaleikkiä leikkiessä vahingossa juoksin piikkilankaan.
Arpea kaulallani siitä muistona kantaa saan.

Mistäs tehtykään on minun nuket?
Niillä leikkimään sinäkin kanssani tulet.
On kumia, paperia, kuttaperkkaa.
Räsynukke kumipäineen istuskelee verkkaan.

Saisinpa itkevän suuren nuken,
jonka silmiä leikkiessä aukoilin ja sulen.
Liljalla on tällainen nukke suuri.
Minulla ei käynytäkään niin hyvä tuuri.

Talvella meillä on monenlaiset mäet.
Kun meille tulet, sinäkin ne näet.
Silmät kiinni, ilman keppejä tai hyppyristä suksilla luistan.
Hupsista vain, kohta naamani lumesta puistan.

Mummon omaa ja mummo osaa

Tuvan seinällä mummolla huoneentaulu.
Siinä seuraavanlainen laulu:
”Usko Herraan Jeesukseen,
niin sinä pelastut.
Niin myös sinun perhekuntasi.”

Seuroissa ja marjametsässä mummon kanssa kuljen.
Mummo kivellä istuu, jalkojaan hieroo.
”Taas jatketaan matkaa”, mummon sanovan kuulen.
On mummolla kotona jännä ”aarrearkku”.
Harvoin se avataan, silloin lapsen silmä on tarkka.

Siellä on ”Verraton Raamattu” kaunein kuvin.
Elohopeaa pullossa kera kauran jyvän.
Äitienpäiväkortteja monta sievää, somaa.
Valokuvia rasiassa, ynnä muuta mummon omaa.

On vaikeaa oppia lapasta, sukkaa kutomaan.
Puikot, silmukat tippuu. Kieli keskellä
suuta, silmät neuleessa oltava tarkkaan.
”Kuinka mummo niin taitava onkaan? Lapset kysyy.
Ei katsokaan työhönsä, silti valmista
syntyy ja silmukat puikoilla pysyy!”

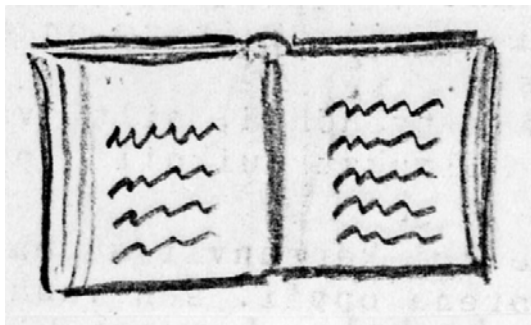
Mummo ohjeeksi kansanviisauden sanat antaa:
”Minkä nuorena oppii. Sen vanhana taitaa
ja alku aina hankala. Lopussa kiitos seisoo.”
Minusta tuntuu, että naisena olo varmaan helppoa ei oo!

Kunnianhimoni vaatii

Läksyksi tuli koulussa näytelmä, siinä vuorosanat jokaisella omat.
Aluksi johdanto, minulla sen kertojan osat
Opettaja kehoitti: ”Opetelkaa repliikit hyvin ulkoo.
Kertojan pitkän osan saa sisältä lukea lähes tulkoon.”

Minäpä päätin läksyni myös ulkoa osata.
Kunnianhimoni sitä vaati, eikä itseään nolata.
Tuvan lattialla mahallani luin, itkin ja lattiaa potkin.
Vieläkin muistan näytelmän alun, jonka opin kynsin, hampain, pitkin
ja poikin.

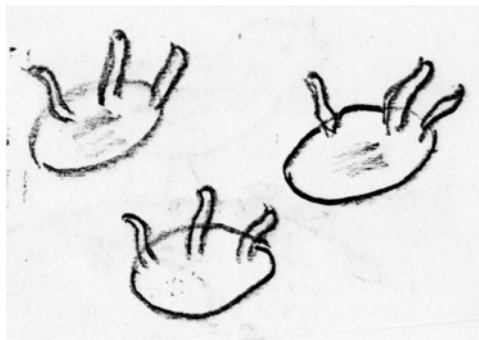
”Kerronpa sinulle tarinan,
jos maltat hetkisen kuunnella.
Se on kerrassaan ihmeellinen
tarina ja auringonsäde sen
minulle kertoi. Näinhän kaikki
tapahtui. Sinä iltana, kun
kaikki olivat menneet nukkumaan...
(en muista enempää...)

Siemenperunat

Vappuna siemenperunoita kuopalta tupaan
puulaatikoihin kannetaan.
Niitä päällytysten sitten monta laitetaan.
Kuukaudessa perunoihin itokset kasvaa.
Sen jälkeen istutus maahan alkaa.

Isä hevosen kanssa tekee peltoon vaot.
Siihen lapset siemenet kylvävät.
Väliin jättävät tarpeelliset raot.
Miten tuntuukaan tupa nyt suuremmalta,
kun poissa on laatikot vihdoon täältä.

Aitta

Kauniin alkukesän ensitöihin kuuluu,
että tytöt menee vaateaittaa suursiivoo.
Kaikki tavarat sieltä kannetaan ulos.
Vaatteet, lehdet ja muu kama järjestetään.
Mikä onkaan lopputulos?

Orsilla kaunis vaatteiden rivi.
Raikkaat vuoteet ja muuttuipa samalla vaateaitan nimi.
Taisi syntyä ”tyttöjen kesähuone”, niin ainakin luulen-
Ennen nukahtamista sieltä sateen ropinan,
tuulen ja linnun laulun kuulen.

Kesällä

”Menkääs poimimaan isälle mansikoita.
Tuolla pellon laidalla kasvaa noita.”
Mukiin kerättiin punaisia palleraita.
Ei isänekään mielestä mikään niiden makua voita.

Salapoliisin taidot silloin karttuu,
kun kana piilossa munaa varttoo.
Milloin kuulet ”munintalaulun”,
äkkiä juokse, voit löytää ”maalitaulun”.

Jos ukkospilvi nousee Kolilta Pielisen yli,
ja tulee meidän pieniin maalaiskyliin,
on tiedossa oikea Jumalan ilma.
Salamoi, jyrisee, synkäksi käy maailma.

Lapset piiloon menee komeroon tai peiton alle.
Sieltä ei näe ulos ukkostaivaalle.
Peloissani supisen rukousta,
jossa pyydän taivaan enkelten varjelusta..

Saarijärvestä pyydetään katiskoilla ja verkoilla kalaa.
Saadaan haukea, ahventa, särkeä. Ongellakin niitä narrataan salaa.
”Montako sammakkoa näet?”
On lämpöisen, kostean kesäillan mukava leikki.
Silloin lasketaan jokainen rupinen ja vetinen ”hyppy-heikki”.

Liharuokaa

On tullut mullin lahtauspäivä.
Lasten sydämissä surunhäivä.
Ulos ei saa katsoa eikä mennä.
On hiljaisuus syvä. Nyt ei lintukaan lennä.

Lapsi ei surua kauan kannaa.
Ei ikävän mielessään olla anna.
Pian taas ulkona leikkii ja hyppii.
Neliapiloita etsii ja irti nyppii.

Äidillä ja mummolla vaan työt yltyy.
Ruhon sisälmyksiä pesevät. Makkaraa ja saippuaa syntyy.
Ensin kuitenkin lihat tiinuun suolasäilöön laitetaan.
Sisäelimet keitetään, potkat uunissa palvataan.

Nyt jo maukasta lihasoppaa syödään.
Verestä lättyjä, palttua, mykyjä, toisella kertaa löytyy pöytään.
Tämä on lopultakin hyvää aikaa.
Riittää taas perheellä pitkälle hyvää liharuokaa.

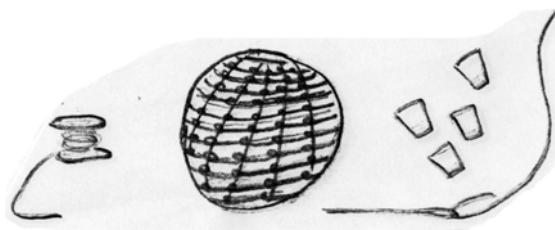
Seinäpallopele

Jos äiti ja isä kummipojalleen lähtee rotinoita viemään,
niin kukas lapsia hoitamaan siksi ajaksi saadaan?
Anja-serkku lupasi kotimieheksi meille tulla.
Vastaansanomista ei siihen saanut olla sulla eikä mulla.

Anjapa opetti meille uuden leikin.
Vanhempien ikävöinnin se mukanaan veikin.
Leikin nimi oli seinäpallopele.
Sitä mielellään leikkisi myös sisko ja veli.

Ensin täytyy kuitenkin tehdä pomppiva pallo.
Siihen tarvitaan korkkeja, lankaa ja viisas ”kallo”.
Anjapa sen hetkessä meille ”parsii”.
Nyt lapset jo peräkkäin ulos marssii.

Palloa heitettiin seinään monella tapaa.
Polvitaipeen alta, silmät kiinni tai selin olan takaa.
Se pelissä voiton kotiin toi, joka useamman kopin itselleen taituroi.

Herkkuja

”Lapset kerätkää lastuja liiterin eestä,
tuokaa ne sisälle kiireesti.
Teille herkkua hyvää tahdon laittaa.
Varmaankin kaikille hyvin maittaa.”

Kananmunat pian pannussa paistuu, paukkaa ja räiskyy.
”Viekää silmänne kauemmas, niin roiskeilta säästyy”.
Syödessä kieli pian mukana karkaa.
Lautanen on lopuksi nuoltava tarkkaan.

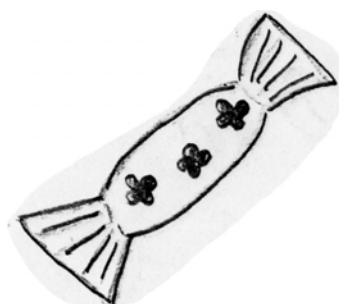
Äiti munia konttuurissa vatkaa.
Sokerikakku siitä syntyä mahtaa.
”Lapset saa pyyhkiä taikinakulhon”, näin äidin sanovan kuulen.
”Isona kaiken taikinana syön”, niin ainakin luulen.

Leivällä lauantaimakkarasiivu.
Eipä se siinä kauaa viivy.
Marmeladia sivellään pullapalan päälle.
Mikä vertaa vetäisikään näille?

Kauppiaan lapset Kyösti ja Alpi,
kevätkaramelleja tuomisinaan meille ”kalppi”.
Lyyti-tädillä juhlapöydällä valkoinen liina, siinä täytekakku.
Minäkin pääsen sen satumaiseen makkuun.

Kotileikissä vauvalle kaapista kaakaota haetaan.
Leikin loputtua se kaikille pikkulusikalle jaetaan.
Samalta lautaselta illalla syödään lakkamaettoo.
Uunijuustoa saadaan, kun on ternimaettoo.

Kun herkkuja harvoin saa, ne sitäkin paremmalta maistuu.
Makuhermoja kutkuttaa, sylkirauhasista suu kastuu.
”Ei makeaa mahantäydeltä”, mummokin sanoo,
kun näkee miten lasten silmät vieläkin lisää anoo.

"Kahvinpavut"

Laitetaan lampaanpapanoita kahvipussi täyteen.
Sen kärkytielle viemään juosten meen.
Eikös papanat ole kuin kahvinpavut?
Sen löytäjä luulee saavansa ilmaiset aromimaut.

Äiti ei hyväksy tätä kiusaa pientä.
Takaisin on pussi haettava sieltä.
"Jospa menisitte taittamaan lampaille kerppuja.
Unhoittuis mielestä höpsötys ja jonninjoutava kuje."

Lapsena

Saarivaaran uutta tietä tehdään.
 Me lapset silloin tien varteen mennään.
 Kuorma-autonkuljettajille niiataan syvään.
 Velikin niiaa ja vastatervehdyksen antavat
 kuskit pääsevät kaartiin ”kilttiin, hyvään”.

Äiti pitää siitä huolen,
 että vaatteissa on puhtaat ja ehjät kaikki puolet.
 Itsensä ihailu ja koreilu ei oikein sovi.
 Joskus silti olen ”maanantaimorsian” hetkisen, tovin.

Isä hyräilee: ”En oo liian pieni lapseks Jumalan...”
 Toisen kerran kuulen laulavan:
 ”Sinun onnesta kuiskivan kuulin,
 Hellyyttä hersyvin huulin.
 Se oli niin suurta, kaunista
 se oli niin, mutta kaunista valhetta vainen.”

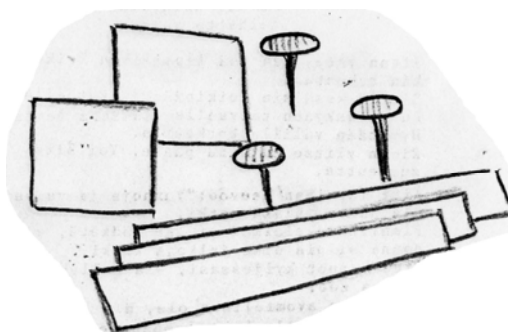
Aitan yhteyteen isä lapsilleen leikkimökin rakentaa.
 Siellä kesäisin leikitään ja katsellaan,
 kun pääskynen taivaalla iloisena lentää.
 Hypätään välillä korkeutta.
 Riman ylitse ei aina pääse. Voi sitä surkeutta.

Äiti lapsiaan neuvoo: ” Vanhoja ja vaivaisia älä naura, äläkä matki.
 Pieniäkään eläimiä ei saa rääkätä, eikä panna siipiä eikä jalkoja katki.
 Pidä kynnet kyljessäsi, älä kellekkään kiusaa tee.
 Älä liian avomielinen ole, älä kodin asioita kylälle huutelemaan mee.”

Uuden rakentaminen

Lapsuudessani uusi sauna ja navetta tehtiin.
Ensin oli kuitenkin mentävä metsiin.
Puut haettiin, joista kenttäsaamalla talkoilla tehtiin laudat.
Ostettiin kaupasta ikkunat, pultit ja naulat.

Rakennukselta kuulu jo kilke ja kalke.
Työssä uutterat miehet, silmissä pilke.
Uuden rakentamisessa on aina jatkuvuus, ilo.
Lautojen, tervapahvien tuoksuissa tänään muistojen kilo.

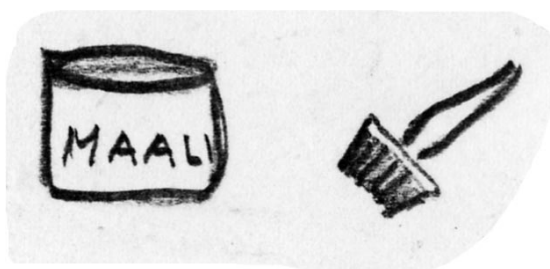

Tupa kaunistuu

Tuvassa oli tummat seinähirret.
Kun kouluissa kaikui suvivirret.
Seinät katajaluudalla tuoksuviksi pestiin.
Huuhteluvesi ämpäristä heitettiin seiniin.

Sitten tuli ne kesäpäivät.
Hirret seinissä piiloon jäivät.
Päälle naputeltiin halteksipahvit.
Jokos kelpaisi keittää remonttikahvit?

Valkoisella vielä maalataan seinät ja katto.
Punaruskealla lattia, huomenna siinä puhdas räsymatto.
Miten valoisaksi tulikaan tupa.
Omasta kodista iloita on sinulla ja minulla lupa.

Heluna poikii

Heluna on härillään, pitäis naapuriin viedä.
Astutettavaksi härällä. Keinosiementäjistä ei kukaan meillä tiedä.
Se on naapurissa vierailun tulos,
että joulun alla syntyy vasikka emosta ulos.

Ihailijoita pienellä lehmän lapsella riittää.
Kättä imee, itseään antaa taputtaa ja silittää.
Emo omaansa hellästi katsoo ja ammuu.
Äiti tarttuu lypsykiuluun. Pian saadaan maitoa kannuun.

Nyt on joulu ja juhannus samalla kertaa.
Maitopula kerrasta poikki, ei sille löydy vertaa.
Pikkuvasikka mielellään ternimaitoa juo
ja äiti perheelleen maukkaat uunijuustot ja pannukakut eteen tuo.

Nöpö, Töpö ja Mökö

Nöpö Oinosilta meille tuodaan.
Tuttavuutta yhdessä ollen luodaan.
Nöpö on mustavalkoinen emokissa.
Taisi jo päästä hätäpissa...

Hyvin kotiutuu Nöpö meille.
Ei eksy pimeille metsäteille.
Nyt käpälällään jo oven aukas.
Salaan hiipien herkkua haukkas.

Taisi makupala olla kovin maukas,
sillä tyytyväisenä kissa naukas.
Rosvokissan lisänimen siitä sai.
Onko viekas luonteesi? Kyllä kai.

Nyt Nöpö-kissa poikasia varttoo.
Maha riippuu ja nälkä karttuu.
Siskoni tekee laatikkoon pehmoisen pesän.
Siinä kissaperheen hyvä on olla tullessa kesän.

Kaksi pientä, suloista karvapalloa syntyy.
Niiden seurassa sydän helposti heltyy.
Mökö ja Töpö, vekkulit pienet.
Niin sievät, söpöt. Johan ylpeä omistas lienet?

Molemmat poikaset uroksia ovat.
Yhdessä kasvavat veljekset somat.
Mustavalkoinen Mökö, Töpössä valkoista ja harmaata karvaa.
Kukapa niitten ajatusjuoksun arvaa?

Pikkuveli sairaalaan

Matti oli jo kauan sairaana ollut.
Mistä lienekään taudin siemen tullut.
Äiti käski meidän Matille kilttejä olla.
Ei riidellä, vaan auttaa, olla sovinnolla.

Isä sanoi: ”Jo ovelle Matin raskaan hengityksen kuulen.
Sairaalaan tästä täytyy lähteä, niin luulen.”
”Älkää kanoja sillä aikaa laskeko ulos.
Sitten vasta, kun olen kotiin tulos.”

Näin Matti kotiväkeä valisti, samalla,
kun vaatteita päällensä pisti.
Näin sairaalaan joutui Matti-veli.
Meille ikävä tuli, ei maistunut leikki, ei peli.

Sairaanhoitajat totesivat tämän näyn:
”Taitaa olla ainut poika, kun isä joka päivä katsomassa käy.”
Hyvää hoitoa sairaalassa annettiin.
Näin sairaus vähitellen voitettiin.

”Taidan kuolla”, Matti jo luuli,
kun toiseen huoneeseen siirrettävän kuuli.
Sehän olikin terveempien puoli.
Kun isä tuli hakemaan kotiin, loppui huoli.

Missä toipilas mahtaakaan piileskellä.
Turvallista on isän takana hiiviskellä.
Sitten isäkin lapsensa nöki,
kun pieni käsi takista nyhti ja nyki.

Uuden runon Matti siellä oppi.
Sen alkulähde oli vessan koppi;
”Tuli sitä taikka tätä,
älä vetämättä jätä”.

”Elävät kuvat”

Elokuviissa ei oltu koskaan käyty.
Teevee-ruutuakaan ei vielä nähty.
Vaalipuhujien myötä aukesi ”elävät kuvat”.
Vanhoista, nuorista täyttyi maalaistuvat.

Ensin oli kuunneltava vaalipuheet.
Poikienkin jätettävä mielestä kujeet.
Lapselle raskas on politiikka niellä.
Katsoa, kun politiikko vaahtoa otsa hiellä.

Seurasin ainoastaan ilmeet ja eleet.
Sekä, mitä liikkeitä seuraavaksi käsilläs teet.
Vietkö ne rinnalle, taskuun vai selän taa.
Ehkä jo pian Aku Ankkaa katsella saa.

Vihdoinkin lakana seinälle saadaan.
Maamoottorista virta laitteisiin ulkoa haetaan.
Jo on vilskettä, menoa, seikkailun makua.
Silmät vesissä saamme nauraa, eläytyen katsella Tikua ja Takua.

Eipä poliitikot voineet ihmistä pettää.
Kerran eivät tuoneetkaan koneita,
vaikka lupasivat lopuksi kuvia näyttää.
Tiedätkös mitä kansa teki?
Mielenosoituksellisesti nousi ylös ja kotiinsa meni!

Leikit, lorut ja laulut

Lapsuuteen kuuluvat laulut, pelit ja lorut.
 Silloin kaukana pysyvät kiusat, riidat ja porut.
 Tosihauskat on pirteät laululeikit.
 Kavereitten kanssa laulaen pyörit.
 ”Laskekaamme rinkiin,
 leikkiin ja lauluun.
 Sano, sano kultaseni,
 mikä on se kaunein nimi?”

Mikä on sen nimi?
 Matti, Matti on se nimi.
 Matti onkin kaunein nimi.
 Matti istuu lasissansa
 aivan yksinänsä.
 Matti pieni, Anna-Liisa
 suuri. Tosin ystävät
 he olevat.”

Bruub, bruub rullaa.
 Kello löi jo kaksitoista.
 Keisari istuu palatsissaan.
 Musta kuin multa. Valkea kuin
 lunta. Kuka jääpi viimeiseksi
 se on vankina. (tai Kuolema)
 Supittaen kysytään esim.
 ”Mansikka vai mustikka?”
 Valitaan puolet ja sitten
 vedetään, kumpi puoli voittaa.

Kiviltä toisille edestakaisin majasilla juoksemme.
 ”Anna majjaa”, ”Anna majjaa”, kyselijä käy luoksemme.
 Katon ylitse palloa heitellään.
 Kopiksi saada sitä koitellaan.

Tytöillä on myöskin muistojen vihko.
 Siihen runopätkän kirjoittaa ystävä ja sisko.
 Kauniit on muistot ja liimatut kuvat.
 Säkeissä välkkyvät enkelit, myöskin perunamaat ja punaiset tuvat.

Muisto
 Enkeli lentää liihottaa.
 Onnea sinulle toivottaa.

Muisto
 Onnea, onnea, onnea vaan.
 Punainen tupa ja perunamaa.

Muisto

Onnenpuussa on kolme oksaa:
usko, toivo ja rakkaus.
Yhden niistä mä sulle annan.
Olkoon vaikka rakkaus.

Muisto

Jos järvet oisi jokina ja joen poikki silta.
Kävisin sun luonasi vaikka joka ilta.

Muisto

Onnea, iloa, kymmenen kiloa.
Älä unhoita minua.
Minä muistelen sinua.

Muisto

Istu sinä poron pulkkaan.
Poro vie sut onnennurkkaan.

Yhdessä juoksemme, hypimme, leikimme.
”Millä laiva on lastattu?” Hyvin sen keksimme.
”Hilkka saman jo sanoi, annappas pantti.”
Pantin lunastuksessa kestäkö kantti?
”Kenen pantti tulessa ja
tervassa palaa? Mitä sen
omistajan on tehtävä?”

Ennen piilosta lasketaan. Yksi sormella näyttää.
Kuka putoaa pois. Kuka saa ”uukottajan” tehtävän täyttää.
”Ulle, dulle, dof.
Kingge, laade, kof.
Koffe, laade, kingge,
laade, ulle, dulle,
dof.

”Tuolissa oli neljä
jalkaa. Yksi niistä
putosi pois.
1, 2, 3, 4.”

”Nurkkakissaa” ja ”Vettä kenkään”,
”Ei, juu, vaarin housut”; nauramatta
olit sentään.
”Mitä tiedät kertoa minun ystävästäin?”
Vielä jauhosaakkiä punnitaan.
”Rentoa” pyöritään, kunnes heitän sun
käden kädestäin.

Jos sinulla napillinen villatakki tai puku,
 odotettavissa on napeista luettava loruluku:
 ”Pappi, lukkari, talonpoika, kuppari.
 Rikas, rakas, köyhä, keppikerjäläinen.”

JA

”Ostettu, varastettu, omateko,
 tehty, ostettu, varastettu,
 omateko, tehty.”

Sitten tiedätkin, oletko laulava lukkari,
 vai kenties oletkin mummojen kuppari!
 Kaikki saavatkin tietää, oletko rikas ja onko vaatteesi ostettu.
 Tai kenties ne onkin vanhoina varastettu!

”Mitä teet sä täällä, täällä,
 täällä? Mitä se teet täällä?
 Dasge, dasge, daa.
 Etsin uutta ystävää, ystävää.
 ystävää. Etsin uutta ystävää.
 Dasge, dasge, daa.
 Mikä on hän nimeltään, nimeltään,
 nimeltään? Mikä on hän nimeltään?
 Dasge, dasge, daa.
 Matti on hän nimeltään, nimeltään,
 nimeltään. Matti on hän nimeltään.
 Dasge, dasge, daa.”

Mukava tämäkin ”Dasge, dasge, daa” juttu.
 Kenties sinullekin oli tuttu?

Huudanpa välillä ”viimeinen pari uunista ulos.”
 Jääkö vielä ”leskeksi”, vai mikä onkaan lopputulos?
 Seuraavaksi onkin ”karttupiilon” vuoro.
 ”Omat nimet kirjoissa”, huutaa lasten kuoro.

Taljaa ja karvaa

Hevosen kyydissä isä pakkasellakin Lieksaan ajaa.
Mikä matkalaisen lämpimyiden silloin takaa?
”Kirkkoreessä” on lämmin hirventalja.
Peittona parkittu lampaannahka, jossa musta kiharakarva.

Isällä paksu turkki, karvahattu ja pussihousut.
Lisäksi haaroihin yltävät mustat huopatossut.
Käsissä ruskeakarvaiset pitkät rukkaset.
Ei palele, vaikka niissä on ohjakset.

Lieksassa hevonen on eteensä heinäkasen saanut.
Selkäänsä lämmikkeeksi loimiraanun.
Isä pääsee lämpimään, lajittelee postin.
Sen jälkeen kotiinpäin ajelee, pakkasesta punaisin poskin.

Koulun joulujuhla

Tänään on koululla joulujuhlailta.
Sinne vanhemmatkin saapuu, myös Karjalaisen Hilda.
Minulla leteissä rusetit ja päällä mekko uusi.
Luokan lattialla seisoo koristeltu joulukuusi.

Kuunnellaan jouluevankeliumia Luukkaan mukaan.
”Enkeli taivaan lausui näin”, liikuttumatta onko nyt kukaan?
Seuraa joululaulut, näytelmät, runot ja reippaat tonttuleikit.
Ne kaikkien mielenkiinnon mukanaan veikin.

Sitten on odotettu totuuden hetki.
Ahkeruutesi todistuksesta pian näetkin.
Kaikista parhain on vielä edessäpäin.
Vilahduksen joulupukista jo ehkä näin...

Lapsilla totinen on naamataulu.
Joulupukille lauletaan tervetuliaslaulu.
Pussista löytyy omena ja karkkia kaksi.
Saadaan suu nyt makoisaksi.

Joulukortit vielä joulupukki jakaa.
Apurinaan tonttujoukko vakaa.
Jännittää, kuka minua näin muistaa.
Pian juhlaväki kotiinsa päin luistaa.

Juhlallinen oli joulujuhla ja loppui koulu.
Edessä oli loma ja oikea JOULU.
Lapsella mieli iloinen, vapaa.
Jos joku kysyy, mäkeä laskemasta minut joululomalla tapaa.

Sananlaskut

Huomaan, miten paljon vanhempani arjessaan sananlaskuja käyttivät.

Samalla esi-isiltä perityt arvot itse täyttivät.

Varsinkin äidiltä sain kuulla monet sanontaparret.

Laitankin tähän ylös kotona kuulemani kansan aarteet.

1. Rehellisyys maan perii.
2. Valheella on lyhyet jäljet.
3. Ylpeys käy lankeemuksen edellä.
4. Laiska, mene muurahaisen luo ja opi.
5. Ei Luoja laiskoja elätä.
6. Ei ole kiitoksen kipeä, eikä tittelin vaivanen.
7. Kissa elää kiitoksella.
8. Lisänä on rikka rokassa, hämähäkki taikinassa.
9. Puhtaus on puoli ruokaa.
10. Viha viepi viljan maasta, kateus kalat merestä.
11. Laita lapsi asialle, juokse itse perästä.
12. Lapsen mieli on kuin koiran pieru.
13. Räkänokastakin mies tulee, vaan ei tyhjän naurajasta.
14. Itku pitkästä ilosta, pieru kauan naurannista.
15. Äänellään se variskin nauraa.
16. Raha on kuin roskaa. Roska ei lopu koskaan.
17. Aika menee aatellessa, päivä päätä käännellessä.
18. Näkö on kuin Jumalan luopi, tavat niin kuin itse pitää.
19. Taas on pöytä kuin mustalaisen hevosen selkä.
20. Kun tulisi kesä ja kärpässii, niin olisi köyhälläkin ystävä.
21. Suolanen ja sakkee on köyhästä makkee.
22. Joka uniinsa uskoo, se tuulta takaa ajaa.
23. Työ ei tekemällä lopu.
24. Ei lämmin luita riko.
25. Vakka kantensa valitsee.
26. Ei yksi pääsky kesää tee.
27. Se on vain maallista...
28. Aina on ollut lapsille voita leivän päälle.
29. Ei ole vielä tarvinnut sosiaalihuollon apua.

Kynäpelit

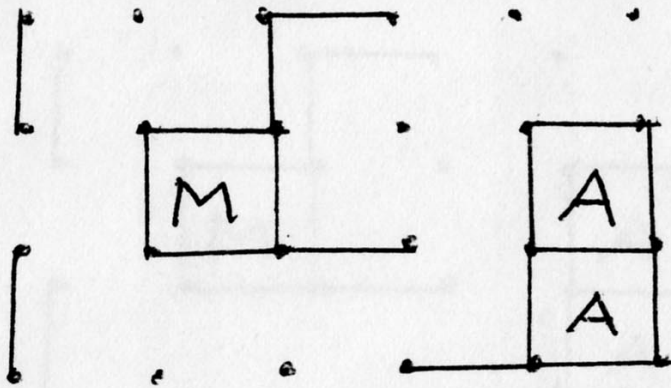
Kynäpelit ovat niin mukavia.
Seuraavasta syntyy hassuja ihmisen kuvia.
Ensin paperi taitetaan nelin kerroin.
Eri henkilö piirtää pää-, rinta-, vatsa-,
jalkaosan ja naurua riittää monin verroin.

Kuka P:llä alkavia pojan nimiä eniten muistaa?
Entäs T:llä alkavia tyttöjä, jokos ajatus terävänä luistaa?
Pelataan sitä, kuka rakastaa ja kenen kanssa vihille mennään.
Jännittää, kohta sulhoni nimen edessäni nään.

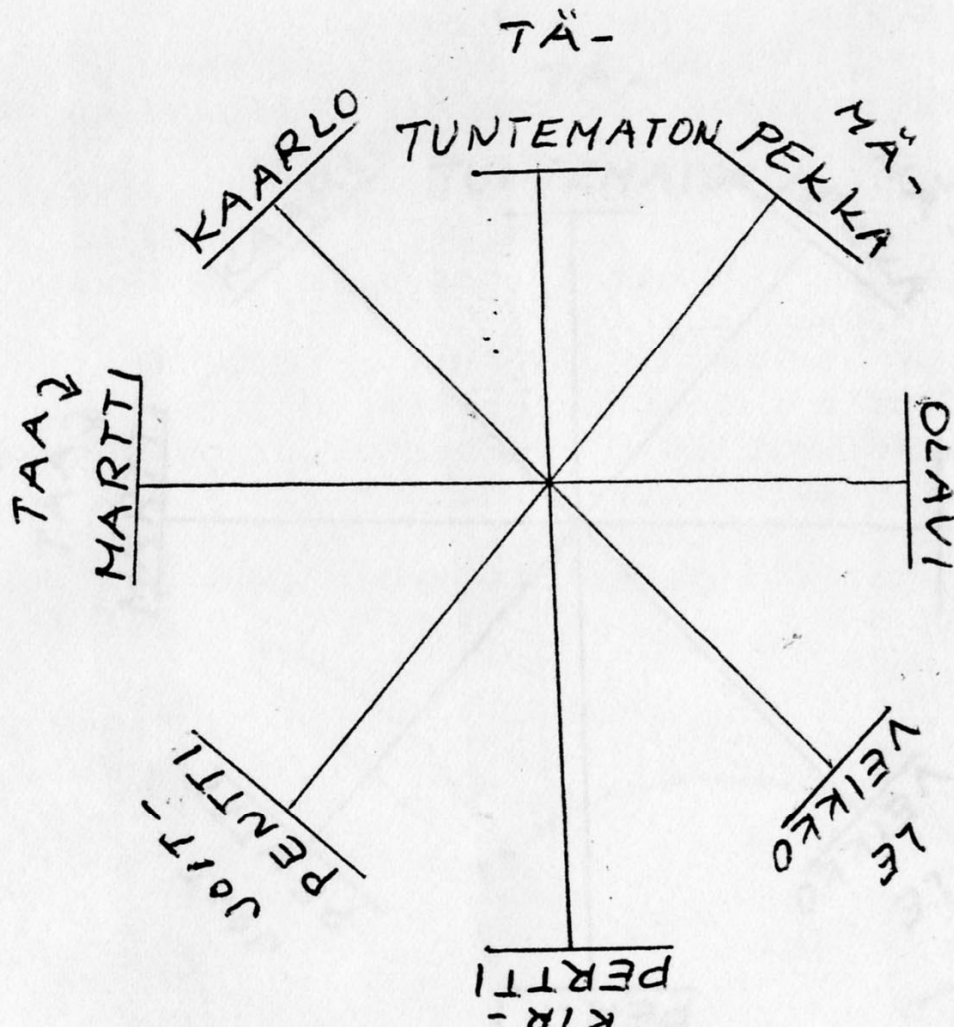
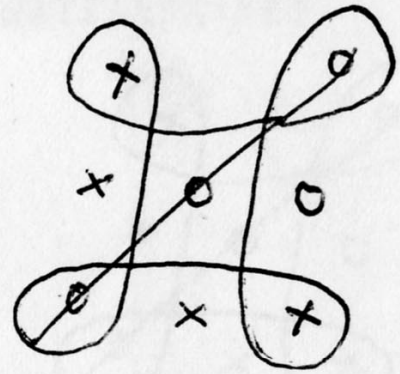
Tule pelaamaan kanssani ”jätjän shakkia” ja ”mökkisillä”.
Vai kerronko ukon ja akan tarinaa samalla piirtäin, sillä
Yllätykseksi syntyikin samalla pitkähäntäinen kissa.
Lehdessä on kynälle sokkeloa, kuvaristikkoa,
ynnämuuta tehtävää, katsos tässä!

Isä kynällä piirtää ja pahvista leikkaa kellon ja siihen viisarit.
Mielenkiintoa siitä pitkäksi ajaksi piisasi.
Näin minäkin opin tuntemaan kellon ajat.
Liikkuvien viisareiden avautui tunnin ja minuutin salat.

MÖKKISILLÄ

JÄTKÄNSHAKKI

1. TÄ-MÄ SUL-LE KIR-JOIT-TAA
2. TÄ-MÄ SUL-LE LAU-LE-LEE
3. TÄ-MÄ SU-A SUU-TE-LEE
4. TÄ-MÄ SU-A RA-KAS-TAA
5. TÄ-TÄ SI-NÄ RA-KAS-TAT

6. TÄ-TÄ TOI-VOO VAN-HEM-PA-SI
7. TÄ-MÄ SUL-LE HY-MYI-LEE
8. TÄ-MÄ VIH-DOIN O-MAS ON

ENSIN SAMAT KIRJAIMET PYYHITÄÄN POIS:

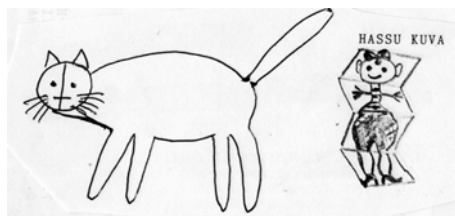
MARJA_LIISA OJANEN
HEIKKI JÄRVINEN

Rakkaus Vihille
Usko Vihille

USKO	VIHILLE
TOIVO	EI
RAKKAUS	VIHILLE
VIHA	EI
LEMPI	VIHILLE
KATEUS	EI

Ukko ja Akka

Ukko ja akka rakensivat talon.
Heille tuli riita. Rakensivat väliseinän.
Molemmat tekivät ikkunan, savupiipun, raput
ja hakivat havuja rappujen eteen.
Ukko lähti hakemaan vettä kauempaa kaivosta.
Saapui perille ja jäi kivelle lepäämään.
Akkakin lähti hakemaan vettä, mutta toista kautta kuin ukko.
Akka käveli, käveli, putosi suohon. Nousi ylös,
mutta putosi uudelleen. Sitten taas jatkoi matkaa.
Käveli, käveli, putosi, nousi, putosi, nousi.
Kiipesi mäen vielä ylös. Akka näki ukon istuvan kivellä.
Akka nosti vettä kaivosta ja heitti veden ukon päälle.

Voimasanat

Kiro-, eikä rumia sanoja saanut käyttää.
Pienemmille piti myös esimerkkejä näyttää.
”Kesyjä” tehosanoja olivat ”hervveesti,
voe mualima, mahottoman ja varmasti”.

Kerran mieleeni tarttui sana uus.
”Voe pahuksen pahhuss”, suuni huus.
Äiti tulee ulos ja hokeman kuulee.
Nuhteet saan. Häpeän. Puissa vaan tuulee....

Kirkkoon

Kirkkomatkoja ei lapsena montaa ollut.
Matkan pituus on esteeksi tullut.
Pyhäkoulujuhlaan vei kesäisin tilauslinja-auto lapset.
Samoin joskus joulukirkkoon myös harmaahapset.

Hevosen kyydissä ajeltiin loppiaskirkkoon kerran.
Juhlahuoneeseen taivaan Herran.
Lapsen mieltä kiehtoi katossa tähtitaivas ja enkelten soitto.
Sekä kristallikruunujen kauneus ja valon voitto.

Mummon lähtö

Isä oli jo ihmetellyt, miksi äitinsä
laihtuu, vaikka hyvin syö.
”Kuin neula sisuksissa kiertäisi”,
usein kuultiin myö.
”Jospa ne on matoja”, mummo tuumaa.
Aamutuimaan syö väkeviä puolukoita ja juo kuumaa.

Kaunis kesä on meillä. Jo vilja varttuu.
Silti mummon alkaa vatsaan sattuu.
Yhä enemmän ja useimmin niin, että jää
sänkyyn ”makkaa.”
Eikö se jo pian koskemasta lakkaa?!

Lääkäri tulee ja tutkii vatsan.
Toteaa hiljaa: ”Suuri on kasvain.”
Päivät pitkät mummo pitää vatsasta
kiinni ja valittaa: ”Ai, ai, ai.”
Pahalta valitus tuntuu. Kyllä kai!

”Taitaa tulla pitkälle matkalle lähtö”, äiti sanoo.
Samalla anteeksi erimielisyydet anoo.
Hiljainen olen ja ulkona juoksen.
Hilkka ja Lilja istuu mummon luokse.

Vihdoin ambulanssi mummon sairaalaan vie.
Vain yksi yö ja loppuu pitkä elon tie.
Yritän itseäni lohduttaa, kun suru on tullut:
”Eihän kaikilla edes koskaan ole kotona mummoa ollut.”

Seuraava tapaus sattuu ennen mummon sairautta.
Isä tupaan astuu. Ihmettelee mummon ja äidin vakavuutta.
”Mitä nyt.”, isä kysyy. Äiti myöhemmin kertoo,
mikä vakavuuteen johti.
He olivat ikkunasta nähneet kahden linja-auton melkein peräkkäin
kulkevan Lieksaa kohti.

Eihän sieltä metsästä edes kulkenut tietä!
Mummon lähdön jälkeen äiti tiesi seuraavaksi
hänen saattoväkeään auton kirkolle vievän.
Kului kaksi vuotta ja äidin sydän on sykkimistä laannut.
Oman kuolonsa enteen oli mummo ja äiti yhdessä nähä saanut.

Anna-mummon haudalla sisaret: Stiina, Emma ja Sanna. Vuosi 1961

Yllätyksiä

Kauppiaan tyttö koulussa meitä valisti:
”Teidän setänne samalla kauniin purkinkin
sai, kun puoli purkillista purkkaa osti.”
Jännittävää on kotiin juosta
ja penkille varovasti nousta.

Lamppulaudalla ”loistaa” purkkapurkki.
Kauniita värillisiä palloja jo käsi urkki.
”Yksi vain kerrallaan”, äiti sanoo,
kun lapset useampia suuhunsa janoo.

Saapui postissa joulupaketti meille.
Sydämmessäni kiitoksen lähetän heille.
Minä jo riemusta kiljun ja hypin.
Naruja auon, sormilla nypin.

Mieleisiä yllätyksiä sisältä löytyy.
Jokavuotuinen perinne siitä syntyy,
että Turusta meille tulee jouluiloa.
Äiti vuorostaan lähettää heille marjahilloa.

Minäkin aikuisena pakettien lähettäneille yllätyksenä tein,
kun elämän kulku minut Turkuun vei.
Kutsuin Harklinin pariskunnan meille kylään.
Henkilökohtaisesti sain kiittää ilosta, joka jäi mieleeni syvään.

Työtä riittää

Silppukoneella olkia pilkotaan.
Niistä hepalle apetta valmistetaan.
Vinttikaivosta vettä nostetaan.
Ämpärillä tupaan, saunaan ja navetalle kannetaan.

Vesisäiliö, putket ja pumppu on kyllä navetalla.
Kuitenkin jäätyvät, kun tulee halla.
Se työtä paljon lisää tietää.
Vesikelkalla saavissa navetalle vettä viedään.

On kiviset ja mäkiset pellot täällä.
työtä riittää joka säällä.
Ruumiillisen työn arvostus on korkealla.
Terve väsymys häviää nukkumalla.

Äidin ”sisin”

Minulla oli turvallinen, lempeä äiti.
Voimakas tunneside yhdisti meitä.
Äidin naurua oli hyvä kuulla.
Niin hellää hymyä ei kellään muulla.

Nurmikohokki äidin ja hänen äitinsä lempikukka.
Siinä kukassa oli kuin pieni sukka.
Keltainen Pietaryrtti myös mieleinen hälle.
Nappikukka kutsuma- ja lempinimi tälle.

Pyhäisin tehdään vaan mitä ”ristillinen rakkaus ja
välttämätön tarvis vaatii.”
Leipää, se on Jumalan viljaa, kunnioita, se lahjaksi saatiin.

”Joko vanha-Aatami sinussa päätään nostaa?”
Näin lapsille sanottiin, kun me kiukuteltiin joistain.

”Terveys paras lahja minkä ihminen saa.
Sitten vasta ymmärtää, kun sen kadottaa.
Jos huomenna elän, teen tuota tai tätä.
Kerran kuolla sun täytyy, älä sitä koskaan mielestä jätä.”

”Ei tätä maailmaa valmiiksi saa.
Vaikka tänäänkin kuinka rehkit taas.
Pää on kuin Haminan kaupunki mulla.
Itku pitkästä ilosta taitaa olla tiedossa sulla.”

Sydän- ja verenpainetauti äitiä vaivas.
Läheiseksi tuli hänelle taivas.
Sairaus eteni ja juuri siksi,
äiti tuli vakavaksi ja surumieliseksi.

Henkeä ahdisti, eikä töitä jaksaisi tehdä.
 Lääkäri määräsi: ”Joka päivä täytyy levolla käydä.”
 Äiti vaan tuumas: ”Haudassa sitten tarpeeksi levätä saan.”
 Unhottanut en ole äidiltä saamaani muistoakaan:
 ”Kun kuljet tunnolla puhtahalla,
 on helppoa nukkua nurmen alla.”

Lempilauluksi äidille tuli:
 ”Rakkahin Jeesus, miks viivyt
 sä vielä. Raskas on kulkuni
 maisella tiellä. Saavu jo,
 milloinka tahtosi lie. Kärsivä
 kulkija luoksesi vie.....”

Mielivirsi hänellä oli:
 ”Kirkkautta kohti kulje, kilvoitellen
 uskossa. Synneiltä sun sielus sulje,
 hylkää himot, maailma.
 Tie vie kaita riemuun taivaan. Portti
 ahdas kunniaan. Voi niin monet vaipuu
 vaivaan synnin tietä kulkeissaan.”

Äidin toiveen Jeesus kuuli.
 Poies haki, kun kävi Helluntaituuli.
 Lyyti-täti silloin kuuli enkelten laulun.
 Taivaan kultakaupunkiin matka äidiltä alkoi.
 Taakse jäi sairaus, suru sekä maailman pauhu.

Lapsuuden loppu

Lapsuuteni olis muuten huoleton ollut,
ellei äidin sairaus oisi varjoa tuonut.
Lapsen sydäntä kouristi silloin,
kun henkeä ahdisti äidillä milloin.

Ei äidistään luopuisi lapsi koskaan.
Ei rakkaintaan antaisi poies joskaan----
ei mielipidettä kysyä meiltä,
kun kutsu kuuluvi tuonelan teiltä.

Siihen loppui lapsuus, kun suru tuli.
Ikäni viisitoista silloin oli,
kun Luoja äitini poies otti.
Tuli tyhjiys ja ikävä meidän kottiin.

On päivästä tuosta kulunut aikaa,
mutta vieläkin sydän äitiä kaipaa.
Jälleennäkemisen toivo on silti meillä,
jotka kuljemme vielä elon teillä.

Mutta eikös sanottu ole tuota;
me elämme niin monta vuotta,
kun joku muistaa vielä täällä,
meidän eloamme maan päällä.

Pienet enkelit

Oli Luojalla meille tarjota lohtu.
Iloa uudesta elämästä pian hohti.
Kanaemolle syntyi poikasarvi.
Ei sanoja aina lohduksi tarvis.

Onhan munaa verrattu haudan lepoon,
josta herätään uuteen ehompaan eloon.
Pienet, suloiset, ihanat kananpojat,
lohdun enkeleitäkö ovat?

Äidin haudalla vuonna 1963
Matti, minä, Hilikka ja isä

Koti muistoissa

Koti tyhjillään on jo kauan ollut.
Vierailla sinne on oikeus tullut.
Nyt puita kasvavat kaikki pellot.
Ei lapset leiki, ei soi karjan kellot.

Rakkaat kätkeyty on kirkkomaahan.
Silti kiittää heitä vielä saanhan?
Muistoissa on koti aina mulla.
Sinne saan vaikka milloin tulla.
KIITOS!

Pyykköjen sukhauta Lieksan Mähköllä.

Saarivaaran koteja

1.	Nykänen Eino	perh.
2.	Juntunen Martti	perh.
3.	Turunen Mikko	perh.
4.	Sinioja Paavo	perh.
5.	Turunen Ottoperh.	
6.	Kääriäinen Veikko	perh.
7.	Kettunen Antti	perh.
8.	Yletyinen Matti	perh.
9.	Rönkkö Eevert	perh.
10.	Tolvanen Martti	perh.
11.	Nevalainen Pentti	perh.
12.	Vallius Tauno	perh.
13.	Tuupanen Hanna	perh.
14.	Tuupanen Allan ja Anna	
15.	Tuupanen Eino	perh.
16.	Tuupanen Väinö	perh.
17.	Tuupanen Urho	perh. ja Liilimon Anni
18.	Räsänen Mari	perh.
19.	Räsänen Armas	perh.
20.	Ihalainen Tenho	perh.
21.	Kilpeläinen Eelis	perh.
22.	Pyykkö Veikko	perh.
23.	Pyykkö Nikolai	perh.
24.	Nykänen Pekka	perh.
25.	Paul Sulo ja Paula	
26.	Virkkunen Heikki	perh. Aiemmin: Penttinen O
27.	Kempas Heikki ja Emmi	
28.	Kempas Viljo	perh.
29.	Kempas Mikko	perh.
30.	Kempas Arvo	perh. ja Karjalaisen Hilda
31.	Nevalainen Nestor ja Sikke	
32.	Honkanen Anni, Viljo	
33.	Honkanen Veikko	perh.
34.	Kettunen Eetu	perh.
35.	Heiskanen Oskari ja Emma	
36.	Heiskanen Viljo	perh.
37.	Karjalainen Iida	perh.
38.	Ryynänen Oiva	perh.
39.	Riuttavaaran Anni	
40.	Niemen Linda	
41.	Rokkosen Elsa	
42.	Räsänen Anni	perh.

Saarivaaran kansakoulun 1-7 luokan opettajat ja oppilaat syys -60 ja kevät -61

Opettajat: Terttu Junttila ja Veikko Kääriäinen

Oppilaat vasemmalta takaa: Voitto Vallius, Olavi Turunen, Pekka Nykänen, Martti Kiiskinen, Veikko Rönkkö, Matti Pyykkö.

Toinen takarivi: Hannu Nykänen, Erkki Tuupanen, Anna-Liisa Pyykkö, Viljo Rönkkö, Kaino Ryytänen, Irma Kempas, Ritva Vallius, Raili Juntunen, Maija Kempas, Pirkko Räsänen.
Keskellä: Sirpa Kempas, Terttu Kempas, Tuula Tuupanen.

Istumassa: Helmi Kempas, Saima Ryytänen, Maija Räsänen, Raija Heiskanen, Anni Tuupanen, Elli Heiskanen, Tuula Turunen, Sinikka Turunen, Terttu Kilpeläinen, Kerttu Tuupanen.

Edessä: Olli Kärkkäinen, Esa Nykänen, Tauno Vallius.